

Handwritten text in Devanagari script, possibly a title or reference number.

Handwritten text, possibly a signature or date, including the number '20'.

ASHA ARCHIVES
सिमरपुर
1.619

श्रीगणेशायनमः॥ ॥ अथ शृंगारशतं नाम्नापरंतु सम्यविचारितं वेत्परिणामे
वैराग्यमेवास्ति निन्दास्तुतिस्तुतिर्निन्दावादिः प्रकारोस्ति अत्र तावत्स्तुतिनिन्दाप्रका
रः शृंगारश्च भोगश्च स्त्रीणां नश्वरः एतयोः सकाशात् तस्य सुखं तन्नश्वरं परिणामे
दुःखमेव एवं सति विषयिभिः कामिभिः अविचार्य बहुतरं स्तूयते मास्तुतिरादौ विल
सति शंभुः शिवः स्वयं भुवः सा हरि विहनुः एते माहंताः ईश्वराः ये नमदनेन सततं
निरंतरं गृहकर्मदासाः कृताः ॥ तस्मै कुशुमायुधाय नमोस्तु कथं भर्ताय वाचा
मगो वराणि वरित्राणि ते विवित्राय नानाप्रकाराय तत्रादौ स्त्रीप्रसंसा ॥ १ ॥ श्लो

शंभुः स्वयंभु हरयो हरिणोक्षरणनां येनाक्रियंत सततं गृहकर्मदासाः॥ वाचाम
जोवरवरित्रिविचित्रिताय तस्मै नमो भगवते कुसुमायुधाय॥ १॥ ॐ॥ स्मितेन
भावेन बलज्जयाभियापराश्रुरैवेरर्द्धकटाक्षवीक्षारोः॥ ववोभिरिस्माकलहेनलीलया
समस्तभावेः खलुबंधनस्त्रियः॥ २॥ टी०॥ स्मितेन हास्येन भावेन चित्राभिप्रायेण ल
ज्जयाभियाभयेन पराश्रुरैवेरर्द्धनिकटाक्षेण वीक्षितानि नेत्राणि तैव वोभिः परे
त्कर्षा सहि द्युता ईर्षा तथा कलहेनलीलया वरभिः समस्तभावेः खलु निश्चयेन स्त्रि
यबंधनं भवति॥ २॥ ॥ ॐ॥ भूयानुर्योक्तुं विताक्षा कटाक्षाः स्निग्धावावो लज्जि

तोताश्चहासाः। लीला मंदं प्रस्थितं वस्थितं वस्त्रीणां मेतद्भूषणं वायुधं व॥ ३॥ टी॥
भूवो यत्तु वातु यै ते न आकुं वित्तानि अदाणि नेत्राणि येषु एवं भूताः कटाक्षाः स्नि
ग्धा ह्येह युक्ता वावः लज्जया लज्जा युक्ता हासाः लीलायास्वभावेन मंदं शनैः प्रस्थितं
प्रयाणं स्थितं वस्त्रीणां मेते पदार्थो भूषणं वायुधं भवति ॥ ३॥ ॥ श्लो० ॥ क्वचित्सु
भूमंगैः क्विदपि वलज्जापरिणतेः क्विद्भीतिव्रसेः क्विदपि वलीला विलसि
तेः ॥ नवोठानां मेभिर्वदनकमले तैर्वलितैः स्फुरन्तीला ज्ञानां प्रकरपरिपूर्णं इ
व दृशः ॥ ४॥ टी० ॥ प्रथमं समागमो जातो यासां ता नवोठास्तासां नवोठानां वदनां

न्येव कमलानितैः नेत्रवलितैः नेत्राणि बलितानि यं बलानियेषु तैः स्फुरं नीला ज्वानां
प्रकरः समुदायस्तेन परिपूर्ण इव लसद् दृश्यो भवंति वदनानि कमलानितेषु नेत्रवली
तानित एव भ्रमणस्तैः पूर्णानि दृश्यंते कथं भूतैर्वदनैः क्वचित्सुभू भंगैः भ्रुवो भंगाश्चलानि
येषु तैः क्वचिज्जाविलसितैः शोभितैर्वदनैः ॥४॥ श्लो० ॥ वक्त्रं चन्द्रविकासि पंकजप
रिहासक्षमे लोचने वर्णं स्वर्णमपाकरि हनुरतिनीजिह्वः कवानां वयः ॥ वक्षोजा
विभकुंभसंभ्रमहरो गुर्वी नितं वस्य लोवाकां हारिब्रमा ह्वं युवतिषु स्वाभाविकं मंड
नं ॥५॥ टी० ॥ वक्त्रं चन्द्रविलासि चन्द्रवत् वर्तुलं शोभायमानं पंकजानां परिहासः विक
सितं मंदाक्षमे लोचने यस्य वर्णं कांतिः स्वर्णं सुवर्णं अपाकरि हनुस्वर्णतोऽधिकः के

वानां केशानां वयः समुदायः अलिनी भ्रमरी जिह्वः तेनावक्षो जैस्तनो इभस्य गजस्य कुं
भः गं उस्थलंतस्य संभ्रमः शोभां हरो कटिनो गुर्वीष्णुलानितं वस्थली पश्चात्कदि प्रदेशः
माद्वं वा वा वचनानां हरि अत्यंतकोमलानि वचनानि रते पादार्थः युवतीषु स्वभावेनै
व मंडनं भवति ॥ ५ ॥ श्लो ॥ स्मितं किंचित् वक्त्रे सरलतरलो दृष्टि विभवः परिसंदो वा
वामभिर्नवविलाशोक्ति सरसः ॥ गतीनामारंभः किशलयतलीलापरिकरः स्युः शं त्यास्ता
हृदयं किमिह न हिरम्य गदशः ॥ ६ ॥ टी ॥ तारुण्यं स्युः शं त्याम गदशः हरिणी दृशः
किमपि किंचिदपि इह रम्यं नदि शतिन रम्यं मेवास्ति तत्किं वक्त्रे किंचित् स्मितमल्पहास्यं

सरलोतरलश्च वलः दृष्टोर्विभवः सामर्थ्ये विलासेन उक्तिः अभिनवानूतनविलासोक्तिः त
थाः सरसः मधुरः वाचां वचनानां परिस्यंदवक्तव्यता गतीनां गमनामारंभः किशलयितली
लापरिकरः किशालयाः नृपल्लवाः अत्यंतमृदवत इन्मदुःशनेः मृदुगमनमित्यर्थः रम्पाः
सुंदराः ॥ ६ ॥ श्लोकः ॥ द्रष्टव्येषु किमुत्तमं मृगदृशं प्रेमप्रयत्नं सुखं ज्ञातव्येष्वपि किं
तदास्पदवनः श्राव्येषु किंतु इव ॥ किं स्वास्वाद्येषु तदोद्यपल्लवरसः स्पर्शेषु किंतु
तुर्ध्वयं किं नवं यौवनं सुहृदयेः सर्वत्र तद्विभ्रमः ॥ ७ ॥ टीका ॥ सुहृदयेः आशक्तचित्तैः द्रष्ट
वेषु किमुत्तमं द्रष्टव्यं मृगदृशं प्रेमप्रोत्साहप्रयत्नं सुखं ज्ञातव्येषु किं उत्तमं तदास्पदवनः

आद्येषु किमुत्तमं त्वद्वचः स्वाद्येषु किंतस्याः ओ ह्यपञ्च वस्यरसः स्पर्शेषु किंतस्यातनुः ध्ये
यं किंतस्यानवयौवनं सर्वत्र सर्वदा विभ्रमः विलासः स्मरणीयः ॥ ७ ॥ श्लोकः ॥ एतासु ख
लदलयसंहतमेखले स्पृशंकारि नूपुररवाहत राजहंसाः ॥ कुर्वंतिकस्य नमनो विव
शं तत्तुरायो विव्रस्तमुग्ध हरिणी शृङ्गाक्षिपातैः ॥ ८ ॥ टी० ॥ एतासु रुराया कटाक्षैः कस्य
मनः विवशं स्वाधीनं न कुर्वन्ति कुर्वन्तेव कथं भूतासु खलु निसर्गद्वयमानानि मेखलाश्च तं न
स्थितं कुंकारः ऊरात्कारस्तनसह एतादृशानि नूपुराणि तेषां रवात्सर्वात् हृता जितारा
जहंसा नास्त्रियः याभिस्ताः कथं भूतैः कटाक्षैः विव्रस्ता भयभीता मुग्धा हरिराया तासां यथा प्र

श्लोकनाकुंकुमपंककलिकितदेहागौरपयोधरकंपितहाराः॥नूपुरहंसरराज्यद्वय
पद्माकंनवशीकुरुतेभुविरामा॥८॥कुंकुमस्पपंकःकर्दमःतेनकलंकितःदेहोयस्योगौरौ
वत्तौयस्यपयोधरौस्तनोस्ताभ्यांकंपितःहोयस्यानूपुराण्येवहसास्तेररांतिसशब्दानिपदा
न्येवपद्मानियस्याःसाश्वंश्वंभूतारामास्त्रिभुविकंपुरुषंवसीनकुरुतेकरोत्येव॥९॥टी॥
नूनंहितेकविवराविपरीतबोधायेनित्यमाहुरबलाइतिकामिनीनां॥याभिर्विलो
लतरतारकदृष्टिपातैःशक्रादयोपिविजितास्त्वबलाकथंताः॥१०॥टी॥तेकविव
राःश्रेष्ठाःनूनंनिश्चयेनविपरीतबोधाःविपरीतज्ञानाःयेकामिनीनामबलाइतिनित्य

माहुः वदन्ति यामिः कामिनीभिः श्रुतिशयेन विलोलतराता रुकायेषु एव भूतै इ हि प्रां
तैः प्रक्षरैः शक्रादयोपिविजिता हि रतिनिश्चयेन कथं ता श्रवलाः प्रोक्ताः ॥ १० ॥ श्लोकः
॥ नूनमाज्ञा करस्तस्या सुभूवामकरश्च ज ॥ यतस्तनेन व्रसं चार स विनेषु प्रव
र्तते ॥ ११ ॥ स्पष्टार्थः ॥ श्लोकः ॥ केशः संयमिनः श्रुतेरपि परं पारं गते लोचने श्रुत
र्वक्रमपि स्वभावशुचिभिः कीर्णो दिजानां गरी ॥ मुक्तानां सतताधिवासरुचिरं
वक्षोजकुंभद्वयमित्यंतं निवपुः प्रशांतमपि ते क्षोभं करोत्येव नः ॥ १२ ॥ टी० के
शः संयमिनः आहता वद्धाः लोचने श्रुतेः करोऽपि परं पारं प्रांतं गते स्वभावेनैव शुचिभिः

शुद्धेऽद्विजानां दन्तानां गणैः अंतर्वक्त्रं कीर्णं व्यापृतमित्यर्थः मुक्ताफलानां सततमधिवासः वस
तिस्तयारुचिरं शोभायमानं वक्षो जौकुं भौतयो ह्येयो हेतुं न्विदस्य [redacted] मुक्तप्रकारं ते तव वपुष
शान्तमपि नो जस्माकं क्षोभं करोत्येव ॥ १२ ॥ श्लोकः ॥ मुग्धे धानुष्कता केयमपूर्वो तव दृश्य
ते ॥ यथा विद्यासि वेतां सिगुणैरेव न सायके ॥ १३ ॥ सति प्रदीपे सत्यग्नौ सत्सु ता रा
रवीन्दुषु ॥ विना मे मगसा वाक्ष्यात मो भरतमिदं जगत् ॥ १४ ॥ ^{स्य ह्यर्थः} श्लोकः ॥ उद्धतस्त
नभार एष तरले नेत्रे वले भुलते रागाधिष्ठित मोक्षपक्षे वमिदं कुर्वन्तु नाम व्यथं
॥ सौभाग्याक्षरपंक्तिरेव लिखिता पुष्पायुधेन स्वयं मध्यस्थापि करोति तापमधिकं

रोमावलीकेनसा॥१५॥ टी॥ हे कामिनि यद्यस्मात्कारणतवशेषवर्तुलस्तनभारः तर
लेचंयलेनेत्रेचंयले शुभेषुभ्रूते इदमोद्यप्यवैरतानि अस्मासु नाम इति निश्चयेन रागो
रक्षातया आढेषु व्यथां कुर्वेति तत कुर्वतु कुतः पुष्पायुधेन मदनेन स्वयंतव भाले सोभाप्य
क्षरपंक्तिरेव लिखितावतावर्तते । अतो अस्माकं किमपि न चलति । परंतु इयंतवोदरे रोमा
वली मध्यस्थापिता पंक्तौ तितत्केन कारणेन तन्न ज्ञायते । तनो घनो कठिनो तथा यजघ
नं विहारी ह्रडा यो ज्यं तथा वक्रं चारु सुन्दरं । यदित हि तव विन्न व्याकुलं किमर्थं यदित वा
न्हास्ति तर्हि पुरांपुरुष्य इति । मीशिनार्थाः पुरोयेर्विना न भवंति ॥१५॥ गुरुणास्तन
भारेण मुखचंद्रेण भास्वता ॥ शनैश्च राभां पादाभ्यां रेजेग्रहमयी वशा ॥१६॥ त

हे चित्रतस्या

स्यास्तनौ यदि घनो जघनं विहारी वक्त्रं च वारुत व चित्र किमाकुलमपुण्यं कुरु
ष्व यदि ते पुत वास्तिवान्छापुरेण विनान हि भवंति समीहीता यो ॥ १२ ॥ स्पष्टं म ॥
॥ टी ॥ श्लोक ॥ मात्सर्यं मुत्सार्यं विचार्यं कार्यं मायोः समर्पोदमिदं वदंतु ॥ सेव्यानि
तं वा किमु भूधराणां मुत्तस्मरस्मरविलासिनीनाम ॥ १८ ॥ टी ॥ भो आचार्योः मात्स
र्यं मुत्सार्यं तत्का विचार्यं वदंतं समर्पोदं कार्यं वदंतु तत्किं यदि परमाद्यं क्षेत्रं हि भू
धराणां नितं वाः सेव्याः नो वेत्तस्मरस्य मदनस्य स्मरः भरः तेन विलासिनीनां नितं वा सेव्या
इति ॥ १८ ॥ श्लोक ॥ संसारे सिन्नसारे परिणतरेले देगती पंडितानां तत्त्वज्ञा
त्रिस्मिन्संसारे पंडितानां देगती वीक्षणा धीर्येषां एवं भूतो कालः कदा वितरयातु ग दंतु ए केयं गतिः नो वेत्त

दी०॥

हिस्तन जघनयोर्भरस्तस्मिन्भोगसंगोपासंमुग्धानांस्थूलोपस्थस्थलीषुस्थगितकरतलःस्पर्शतस्मिन्लो
लायतस्मानांमुद्यतासांसंगेनकालोयातु-इयंगतिद्वितीया॥ ३॥ १८

नामृताभःपुतलुलितधियांयातुकालःकदाचित्॥ नौवेन्मुग्धांगनानांस्तनज
घनघनाभोगसंसर्गिनानांस्थूलोपस्थस्थलीषुस्थगितकरतलस्पर्शलोलाग्रमा
ना॥ १८॥ श्लोक०॥ मुखेनबन्धुकोतेनमहान्नीलेःसिरोरुहेः॥ पाणिभ्यांपद्मरागा
भ्यांरेजेरत्नमयीवसा॥ २०॥ संमोहयंतिमदयंतिविडेवयंतिनिर्भत्सयंतिरमयंति
विषादयंति॥ एताप्रविश्यसदयंहृदयंनराणांकिन्नामवामनयत्नानसमाचरं
ति॥ २१॥ उभयोस्तद्वार्यः॥ इतिस्त्रीप्रसंगाभोगादिलक्षणाः॥ श्लोक०॥ विश्रम्पविश्र
म्पवनदुमाराण्ययासुतन्वीविचकारकाचित्॥ स्तनौस्तरीयेणकरोद्धतेननि

वारयंती शशिनो मयूरवान् ॥ २२ ॥ टी० काचित न्वीविरहिणी वनद्रुमाणां छाया
सुविश्रम्य विववारस्तनौ स्तरीयेरास्तनौ परिवस्त्रेण करोद्धतैर्न शशिनः वन्दस्पम
मयूरवान् किरणान्नि वारयंती ॥ २२ ॥ श्लो० ॥ अदर्शने दर्शनमात्रकामादृष्ट्या
परिष्वंगरसे कलोत्प्लाः ॥ आलिङ्गिताया पुनरायता दृष्ट्या माशास्महे विग्रहयोर
भेदं ॥ २३ ॥ टी० ॥ अदर्शने सति दर्शनमात्रमेव कामो यस्यासा यश्चात् दृष्ट्या श्वेतपरि
ष्वंगस्य आलिङ्गनस्य रसे कलोत्प्लासत्तद्वत् पुनः आलिङ्गितायां सत्यां विग्रहयो शरीरयोर्भे
दमाशास्महे ॥ २३ ॥ श्लोक० ॥ मालती शिरसि ज्जंभरोन्मुखी वन्दनं वपुषि कुंकुमाविलं
वक्षसि पियतमामनोहरा स्वर्गेषु परिशिष्टा आगतः ॥ २४ ॥ टी० ॥ यस्य मालती प्रफुल्ल्या

शिरसि जंभरो न्मुखो विकस उन्मुखो विकशिता तथा ववपुषि वंदनं कुंकुमेन युक्तं
यथा ववक्षसि हृदये प्रियतमामनो हवते ते तर्हि स्वर्गभोगे भुक्तः अवशिष्टः उर्वरीत एषो
व आगतः अत्रापि स्वर्गभोगो भवति ॥ २४ ॥ श्लोक ॥ प्रा उ मा मेति म नागमानितगुणं जा
ताभिलाषं ततः सर्वा उ त दनुश्च यो यममनुपत्यस्त वै ये पुनः ॥ प्रेमा र्देस्पृहणीयनिर्भर
हः क्रीडापुगलभाततो निशंकोगविकषणादिकसुखं रम्यकुलस्त्रीरतं ॥ २५ ॥ टी ॥ कुल
स्त्रीरतं रम्यं कथं प्रा उ पूर्वमां प्रति एतिसमागे कबारं अमानितगुणस्वयमेव आगमिष्य
ति इति कारणात् अदरो नैव कृतः ततः जाताभिलाषं इहा जातः ततः सर्वा उ लज्जया
सह आगता तदनुश्च यो यतं शिथिलतया उद्यता अत्र वृता अनुपश्या प्रत्यस्त वै

र्यत्पक्कं। पुनः प्रेम्णा उपस्पृहणीयः निर्भर आदरः तेनरः शक्यो तत्क्रीडा योषा गल्लभा त्यक्त लज्जा।
ततः निःशंक मंगल विकर्षणेन अधिकं सुखं एवं शनैः शनैः त्यक्त लज्जा मितिकारणात्तरम्यं ॥ २५ ॥
श्लो० ॥ उरसि निपतितानां स्त्रस्त धन्मि स्त्रितानां मुकुलित नयनानां किं विदुर्मीलि
तानां ॥ सुरत जनित रेवदस्वार्द्र गंडु स्थलीनां मधुर मधुवधूनां भाग्यवन्तः पिबन्ति ॥ २६ ॥
श्लो० ॥ आमीलित नयनानां यः सुरतर सोनु संविदं कुरुते। मिथुनेर्मिथो बधारि
तमवितथ मिदमेव कामनिवहेणः ॥ २७ ॥ टी० ॥ आ ईषत्मीलित नयनानां स्त्रीणां यः
सुरतरसः अनुसंविदं सुखं कुरुते। इदमेव कामस्य निवहेणं कर्तव्यं मिथुने द्वंद्वैर्मिथः परस्पर

मधारितं ज्ञातं ज्ञातमन्योन्यं जानानः ॥ २१ ॥ श्लो ० ॥ इदमनुवित्तमक्रमश्च पुंसां यदि ह जरा
स्वपिमान्मया विकाराः ॥ तदपि च न कृतं नितं विनीनां स्तनपतनावधिजीवितं रतं
वा ॥ २८ ॥ टी ॥ पुंसो यत्र यस्मात् जरा स्वपिमान्मयाः मदनस्पविकाराः कृताः इदमनुवित्तं कृतम
क्रमश्च क्रमोपि नैवां तदपि तथा नितं विनीनां स्त्रीणां स्तनपतनमेव अवधिजीवितं रतं चान कृतं
इदमपि अनुवित्तं कृतं ॥ २८ ॥ श्लो ० ॥ एतत्कामफलं लोके यद्वयोरेकचित्तता ॥ अन्य
चित्तकृते कामेशवयोरिव संगमः ॥ २९ ॥ स्पष्टार्थः ॥ श्लोक ० ॥ प्रणयमधुराः प्रेमो
जाठरसादलसास्तथा मधुराः सुगन्धपायाः एकासितप्रमदाः ॥ प्रकृतिशुभगा

विश्रंभाहोः स्मरोदयदाशिनोरहसिकिमपि स्वेरा लापावहरंति मृगदृशो ॥ ३० ॥
 टी ॥ मृगदृशोरहसि स्वेरं यथेष्टमा लायाववना निकिमपि अनिर्वचनीयं सुखं कुर्वंति
 कथं भूता ॥ आलायाः प्रसायेन प्रीत्या मधुराः प्रेमोद्गाहाप्रेमणा उद्गाढः अतिशय रसा
 दलशः तथा भरातिरतिकूजिते मधुराः पुग्धपाया असफुटा प्रकाशितः प्रकर्षेण मदेपैस्ते
 प्रमदाः प्रकृत्या स्वभावेन सुभगाः सुन्दराः विश्रंभाहो विश्वासयोग्याः स्मरस्य उदये उदति तिते स्म
 रोदयिनः ॥ ३० ॥ टी ॥ श्लो ॥ आवासः क्रियते गां गे पायहारिणि वारिणि ॥ स्तनमध्ये
 तरुणायामो हरिणि हरिणि ॥ ३१ ॥ अर्थ ॥ प्रिय पुरतो युवतीनां तात्पदमा
 तनो तुहदिमानः ॥ भवति नयावच्चंदनतरुसुरभिर्मधुनिमलः पवनः ॥ ३२ ॥ ॥

टीवापुवतीनां मानः अहंकारः तावत्पदमातनो तु विस्तरयतु यावत्तमल यानि लो न भ
वति इति भोगादि लक्षणं ॥ ३२ ॥ अथ ऋतु वर्णनं ॥ तत्रादौ व शंत ॥ परि मल भूतो वा
ताः शारवा नवां कुर कोटयो मधुर विरतोत्कंठा वायः प्रियापिक पक्षिरां ॥ विरले सुरत स्वे
दो ऊ मा व धू व द ने न्द व प्रसरति त धौरा आ जा तो न क स्य गु रो द यः ॥ ३३ ॥ परि मल भ
तः परि मल युक्ताः वाताः वायवः प्रकटिताः रु द्धा रं शा रवाः पक्ष्वाः नवां कुर कोटयः नवां
कुर युक्ताः अभवत् पिक पक्षिरां प्रियाः मधुर विरतोत्कंठा वायः उच्चैरुत्कंठित मधु
रवायः अभवत् विरलो स्वल्पा सुरत संभोगेन स्वेदस्तस्मा दु ऊ मा उ ऊ त स्वेदाः वधु व द ने

दवः अभवन् एवमधौ वक्षंते प्रसरति प्रकटिते सति अभवन् तस्य मधौ रात्रौ कस्य गुरोः
दयः मदना विभो वा न जातः भवत्येव ॥ ३३ ॥ श्लो ० ॥ मधुरयं मधुरैरपि को किला क
लकलैर्मलयाचलवायुभिः ॥ विरहिणः प्रणिहंति शरीरिणो विषादिहंति सुधा
पि विषायते ॥ ३४ ॥ टी ० ॥ अयं मधुर्वक्षंतः शरीरिणोऽपि विरहिणः मधुरैरपि को किला
कलकलैस्तथा मलयववायुभिः प्रणिहंति मारयति ननु को किला कलकलामधुराः तथा
वायुरपि प्रियकराः एभिर्मोरणं न घटयति न हि घटत्येव कथं विषादिविषत्कालसुधा
अमृतमपि विषायते विषमिव आवरति विषायते विषं भवति ॥ ३४ ॥ श्लो ० ॥ आवासः

किल किंविदेव दयिता पार्श्वे विलासालसः करौ को किल का कली कलरवः स्मेरो ल
तामंडपः ॥ गोष्ठी सत्कविभिः समं कतिपयेः सेव्याः सितांशोकराः केषां चित्सुष
यंति नेत्र हृदये चैत्रे विवित्राः क्षपाः ॥ ३५ ॥ टी ॥ श्रावशतः वसतिः किल इति ॥ अ
य ते विलासेन अलसः दयिता पार्श्वे किंविदेव स्मेरो प्रियो भवति ॥ करौ को किल नाम
का कली रक्षन्निःतया कलरवः गोभीरो रवः शब्दः प्रियो भवति लतामंडपः प्रियो
भवति ॥ कतिपयेः सत्कविभिः समं गोष्ठी प्रिया भवति ॥ सितांशोकराः किरणाः से
व्याः पभवन्ति इता यदार्थी ॥ केषां चित्सुषयंति ये प्रवासिनस्तथा

दुःस्वहृषा भवन्ति एवं चैव मासि क्षपाः निशा विवित्रा भवन्ति ॥ ३५ ॥ **श्लोकः ॥** पांचस्य स्त्री विरहा
निलादुति कला मातन्वती मंजरी माके देषुपि को गनाभि मधुना सोत्कंठ मालो क्य
ते ॥ अये ते नवपाटला परिमला प्राग्भार पाटव्यं वांति क्कांति विता नतानवहृताः
श्रीरवराउ शैलानिलाः ॥ ३६ ॥ टी० ॥ अन्यत्किं वसंते भवति काचक्ष हक्ष स्पमंजरी पांचस्य स्त्री
तस्या विरह एव अनल अग्नि सस्मिन्नादुति कलां आतन्वती विस्तारयंति एवं भूतानां मंजरी
पि को गनाभिः सोत्कंठ मालो क्तो अपि अथ व श्रीरवराउ शैलानिलाः मलय मारुताः प्राग्भा
र पटवरा वांति कथं भूताः नवाया सा पाटला च तस्या परिमला येषु ते पुनः क्कांति क्कमानां वि
मधौ वसंते कस्य उत्कंठान भवेत् ॥ ३६ ॥ **श्लोकः ॥** सहकार कुशुमे केसर निकर भरा मो

दमर्हितदिगंते ॥ मधुरमधुरवधुरमधुपेमधौ भवेत्तकस्यनोत्कंठा ॥ ३२ ॥ टी०
कथं भूते मधौ सहकारस्य कुसुमानां केशराशि तेषां भरः समुदायस्तस्य आमोदः गंधस्ते
न मूर्छितादिगंते यस्मिन्पुनः मधुरः मधुपण्य रसस्तस्मिन् विधुराः प्राशक्ताः मधुपात्र
मराः यस्मिन् ॥ ३२ ॥ श्लो० ॥ अथ ग्रीष्मः ॥ अद्वा द्वचन्दनरसार्द्रकरा मृगाक्षो धारा
गृहा शिकुशुमानिव कोमुदीव ॥ मन्दो मरुत्सुमनसः शुचिहर्म्य पृष्ठे ग्रीष्मे मदंब
मदनं वविवर्द्धयंति ॥ ३८ ॥ टी० ॥ अद्वा द्वः शुद्धा शुद्धः चंदनरसस्तेन आर्द्रकरायासाः
मृगाक्षः तथा च गृहा गृहा शिकुशुमानिव कोमुदीव न्य कला मंदो मरुत्तवायुः सुमनसः

लताः हर्म्यपद्यंशुविरतेपदार्थाः ग्रीष्ममदं यमदनं यवर्द्धयंति विशेषेण ॥ ३८ ॥ श्रीः
स्रजो हृद्यामोदाव्यजनपवनश्चंद्रकिरणाः परागः कासारो मलयजरजः संधुवि
शदं ॥ शुविः सौधोत्संगः प्रतनुवशनपंकजदृशो निदाद्यातूर्णं तत्सुखमुपलभंते
सुकृतिनः ॥ ३९ ॥ टी ॥ स्रजः हृद्यः आमोदोपरिमलोयासां ताव्यजनस्य पवनः चंद्रकिरणाः
परागः पुष्परजः कासारः सरोवरं मलयजं चंदनं तत्परजः संधुमद्यं विशुचिसौधं राजसद
नस्य उत्संगः उपरिभागः प्रतनुकोमलोऽस्मयसनं पंकजदृशः कमलनयनास्त्रियो एते
षां पदार्थानां ग्रीष्मात्सुखं तूर्णं शीघ्रं सुकृतिनः लभंते ॥ ३९ ॥ श्रीः ॥ सुधाशुभ्रं धाम
सुरदमलरस्मिः शाश्वरः प्रियावक्रां भोजं मलयजरजश्चातिपुरतिः ॥ स्रजो ह

आमोदास्तदिदमखिलं रागिणि जने करोत्यंतः क्षोभं न तु विषय संसर्ग विमुरेव ॥
॥ ४० ॥ टी ॥ सुधया शुभं धाम गृहं स्फुरंतः अमलार स्मयौ यस्यासौ शशधरश्चन्द्रः प्रिया
या वञ्चो भोजे अति सुरभि सुगंधं मलयजं रजः अजो मात्स्यानि हृद्यः आमोदो गंधो यासां
तास्तदिदमखिलं सर्वं रागिणि जने एतेषु पदार्थेषु विषयेषु यस्यातिस्तस्मिं जने अं
तः क्षोभं करोति न तु विषय संसर्ग विमुरेव जनेन ॥ ४० ॥ श्लोक ॥ अथ वर्षा समयः ॥
तरुणी योषा दीपित कामाविकस आतिपुष्प सुगंधिः ॥ उन्नत पीन ययो धर
हारा प्रावृट् तनु ते कस्य न हर्षं ॥ ४१ ॥ टी ॥ स्वस्वार्थ ॥ ॥ विषदुषवित मेघाः भू म
यः कंदलिन्यो नवकुटज कंदवा मोदि नो गंधवा हा ॥ शिखिकुल कलके

कोरावरं म्यावनां ताः सुरिवनमसुरिवनं वा सर्वमुत्कंठयति ॥ ४२ ॥ टी ॥ वि
पत्रगेगनीमुपवितामेघायस्मिन्नुपवितमेघं कंदलाजाताः यासुताकंदलिन्यो भूमयः
नवाः कुटजाः कंदवाश्चतेषामामोदोगंधोयेषु एवं भूताः गंधवाहाः वायवः शिरिवकु
लस्य मयूरकुलस्य केकी संवादः वाणि सशब्दास्तैरम्यावनां तावनप्रदेशाः एते प्राकृ
काले सुरिवनमसुरिवनं वा सर्वमुत्कंठयंतिसदाना विभावेन उत्कंठितं कुर्वन्ति ॥ ४२ ॥
उपरि घनं घनपटलं तिर्यगिरयोपिनर्तितमयूराः ॥ वसुधा कंदलव वला दृष्टिं
पथिकः कृपातयतु ॥ ४३ ॥ टी ० कश्चन पथिकः मार्गे गच्छति यस्य उपरि घनं विवि
धनानां पटलं तिर्यक् प्रदेशेन तिता मयूरा येषु ते गिरयः वसुधा कंदलैः व वला एवं सति

पथिकविरहेण कृदृष्टिंयातयतुसंतोषंप्राप्नोतु॥४३॥ श्लो०॥ इतोवि दृढस्त्रीवि
लसितमितःकेतकेतरोःस्फुरजंघःप्राविडुजलदनिनदस्फूर्जितमितः॥ इ
तःकेकीक्रीडाकलकलखपद्मलदशांकेयंयास्यंतेविरहदिवशोसंभ
तरसाः॥४४॥ टी० इतःविद्युद्वस्त्रीविद्युत्तरता इतःकेतकितेरोःस्फुरतीवगंध इतः
पकर्षेणउद्यतजलदनिनदस्यमेघशब्दस्यस्फूर्जितं इतःकेकीनामयूरारणं क्रीडा
सुकलखगंधोरशब्द एवसातिपद्मदशांस्त्रीणां संभतरसाः रसवंतःविरह
दिवशा एतेकयंयास्यंतिगमिष्यंति॥४५॥ श्लो०॥ असूचीसंसारितमसिनभ
सिप्रौढजलदाधुनिप्रापेतस्मिन्पततिदृषदोनीरनिचये॥ इदं सौदामिं

न्याः कनक कमनीयं विलसितं मंदं वस्त्रा निवपयति पथि ध्वेव सुदृशां ॥ ४५ ॥
॥ टी० ॥ अस्मिन् वि संसारे न स व्यते संसारे यस्मिन् तमे सि अंधकारे एवं भूते न भसि भाद्र पद मासे
कथं भूते प्रोठा श्वते जलदा श्वते पां च नि प्राप्ते दृष्य दीपा घाणाना मुपरि नीर निचये पतति
एव मिदं सो दामि न्या विद्युतो विलसितं स्फुरणं कनक वत् कमनीयं सुदरं सु शास्त्री राणं प
थि ध्वेव मंदं हर्षे च विरहि राणं म्ना निव म्ना न तां व मय यति पु कटी करोति ॥ ४५ ॥ ज्ञेया०
आसारेषु न हर्म्यतः प्रियतमे या तु यदा सकथते शीतोत्कं प नि मित्र मा यत द
शा गा ठं समा लिं ग्यते ॥ जाता शी तल नी करा ष्च मरुतो वा त्यंत रेव दहि दो
धन्या नां वत दुर्दिनं सु दिन तां या ति प्र या सं ग मे ॥ ४६ ॥ टी० ॥ मे द्य हने

ननुदिनेदिनोदये जातेषि सति प्रियतमैर्भर्तृरि निद्रारसे. प्रसारेण पञ्च न्यचारया य
दावहिः हर्म्यतः गृहान्यां तु न शीक्यते. तदा सीतोत्प्रेयनिमित्तमायत दृशा विस्तीर्ण ने
त्रयास्त्रिया गाढं श्रुत्य तं प्रियं श्राहिं गते. श्रुत्य वमरुता वायवः शीतलसीकरा श्रुत्वा
जाताः वेदद्विदोरेवेदनाशयंति ॥ एतत्तु न्यानां प्रियसंगमे दुर्दिनमपि सुदिनमपि सुदीन
तो याति सुकरं भवति ॥ ४६ ॥ श्लो ० ॥ अथ सरतर ॥ अर्द्धनीत्वा निशायाः सरभ
ससुरताया सखिन्नश्लयांगेः प्रोद्भूता सत्यत दृष्ट्वा मधुमदनिर्तो हर्म्यपु
ष्टे विविक्ते ॥ संभोगं क्रीतं क्रीता किथिलभुजलाता तर्जितं कर्करां भोज्ये
त्तनाभिन्नाधरासं पिवति न शलिलं सारं देमंदभाग्यः ॥ ४७ ॥ अथ हेमंतः ॥

टी० कश्चनः पुरुषः कामी निशाया अर्द्धनी त्वासरम संसुरते आयासः कष्टस्तेन रि
न्नः खेदं प्राप्नोति अतश्च श्रमयोगः सन्तुष्टिर्लभ्यते विविक्तेषु कान्तेषु कर्षणा उद्धृता अ
सत्यात् दृष्ट्वा तस्या मधुमदनिरतः शारसं मलं पिबति समं दभाग्यः कथं भूतमम
धर संसंभोगेन ह्यो कली भूता कान्ता घस्याः शिथिल भुजलतया त्रिते निषेधितं
॥४९॥ हे मंते दधि दुग्धं सर्पिरसनामो जिह्वा वा सो भूतः कास्मीरं इव सा द्रुदिग्ध
वपुषः खिल्ला विविक्तेरते ॥ यो नो रस्थल कामिनी जनकता श्लेषा गृहाभ्यंतरं तां
वृत्तीं हलपूगं पूरितं पुरवाधन्या सुषंशोरते ॥४८॥ टी०॥ हे मंते अतौ केचित्पु
रुषा दधिवदुग्धं सर्पिश्च तं वशतानि अशनं येषां मो जिह्वा वासः विभ्रंति ते कास्मी

रं कुंकुमकेशरंतस्य श्वरसस्तेन सांडं निविडं दिग्बसु इर्तनमेवंभूतं वपुयेषांते विवि
त्रैरतैः खिन्नाखेदं प्राप्ताः पीनमांसलमुरस्थलं यस्य श्वभूतः कामिनीजनस्तेन कृता आ
श्लेषा आलिंगनानियेषांते तां वृलीदलैः पूजैः पूरितानियेषांते एवंभूता वन्या गृ
हभ्यंतरे गृहमध्ये सुरंवेशरते निद्राकुर्वन्ति ॥ ४८ ॥ अथ निशिरः ॥ श्लोकः ॥ वुवं
नो गंडभित्तिरलकवति मुरेवसीत्कृतान्यादधाना वक्षस्पूत्कं वुकेषु स्तनभरपु
लकोद्भेदमापादयतः ॥ उहनां कंययंतः पृथुजघनतटास्त्रंसयंतां शुक्रानि
व्यक्तं कांताजनानां विटवरितकृतः शोशिरावांतिवाता ॥ ४९ ॥ टी० ॥ निशि
रे कामिर्निर्भोगकाले यथा कुर्वन्ति तथा वायवोपि कुर्वन्ति इति श्लेषः अलक

वति. केशवति. मुखं गंडभीति. श्रुवंतः प्रवलावयवः. मुखे केशानितस्ततो नयंति ते नैवमि
षेण श्रुवंति. पुनः कपंसीकृतानि ज्ञादधानाः शीतानि श्रेयसा सर्वे पिपीतकृतानि कुर्वन्ति ता
न्येव वायुभिः कृतानि उत्कंठुकेषु बक्षसु स्तनभारेषु कलोद्भेदमापादयंतः ॥ ७५ ॥ उरुना
कं पयंतः. येषु जघनतटारं प्रसुका निस्त्रिंशयंतः. निःकाशयंतः. एवं कांता जनानां विट
वरित कृतानि ॥ भांडास्तेषां चरितानि कुर्वन्ति. ते शैशिराश्चिश्चिरे भवावातावांति ॥ ७६ ॥
केशानां कलपे दृशो मुकलयन् वारीवला दक्षिणन्. श्यातन्वंपुलकोऽमं प्रकट
यन्नालिं गयं कं पयन् ॥ वारं वारं मुदारसीकृत कृतोदंत कृदार्पी उयन्त्या यः
शैशिर एष संप्रति मरुत्कांता सुकांता यते ॥ ७७ ॥ अथ ॥ शैशिरः ॥ टी० ॥ मरुत्संघ

तिइदानीं कां तासु स्त्रीषु कां तासु ते का तमिव भवति तत्कथं केशाना कलमन
दशः दृष्टीः मुकुलयं प्राच्छादयन् वासः वसुवलादाक्षिण्यं विकारसंयनयलका
रोमां वातेषां मुद्रमः मातन्यं विस्तारयन् शालिग्यशानैः कं पयन्युकरयन् वारं
वारमुदाराशिवहूनि श्रीत्कना निकरि पतिदंत छदान् वीक्षान पीडयन् एवं प्रा
यकोत एव भवति इति रितुवर्णने इति कामिनीनां विषय इत्यां मनोरथस्तथापि
तिभावः कथं तेषां कर्तव्यतां तिज्ञात्वा तत्तद्व्यानिव इति करणात् उक्ता नि अधुना
पक्षद्वयनिरूपणं ॥ ५० ॥ श्लोकः ॥ असाहसं त्वेते विरतिविरसाया सविषया

जुगुप्स्यतां यद्वा ननु शकल दोषा स पदमिति ॥ तथाप्यतस्तत्त्वप्रतिहि
तधिया मप्यति बलस्तदो यो नारैवयः स्फुरति हृदये कोपि महिमा ॥ ५ ॥ य
त्कारणात्तथायति वि कल्पेन नु रतिवितर्क इदं स कल दोषा स पदमिति जुगुप्स्यतां निंदो
कुर्वेतां ॥ एते विरति विरसाः आयासाः एवंभूता विषयाः असा राः निः साराः संतुत अपि
तत्त्वप्रतिहितधिया वसी कृतबुद्धीना मपि तदो यास्तस्यास्त्रियः अये तदो यः कोपि
महिमा अति बलः बलवान् न नृनारैवयः वक्तुं न शक्यः एवंभूतः स्फुरति हृदये वा
श्चर्य ॥ ५ ॥ श्लोकः ॥ भवन्तो वेदांतप्रतिहितधिया मापूगुरवो विदग्धालापा
नो वयमपि कवीनामनुयसां ॥ तथाप्येतद्धूमे नहि परहितात्तपुराय मधिकं नवा

स्मिं संपारे कुवलय दृशोर म्यमपरं ॥ ५२ ॥ टी० ॥ भवं तो भूयं वेदांते निहिता बुद्धि
ये सैषा मापुश्च गुरवश्च वयंतु विदग्धा आजायाः शब्दा एषां तथा भूतानां प्रवृत्त
वराः सेवकास्तथापि न हि परहिता तत्पुण्यं मधिकं एतद्भूमौ अस्मिन् संपारे कुव
लय दृशः अपरं रम्यं तास्ति इति जानीमः ॥ ५२ ॥ श्लोक ० ॥ किमिह बहुभिरु
क्तेषु कृत्ये प्रलापे दयमिह पुरुषाणां सर्वदा सेवनीयं ॥ अभिनवमदली
गालालसं सुन्दरीणां स्तनभरपरि रिविन्नेर्यौवनं वावनं वा ॥ ५३ ॥ टी० ॥ इह
साके बहुभिरुक्तेर्वचनैः किंप्रयोजनं कथं भूतेरुक्तेः पुरुषैरुक्तेषु प्रलापे अर्थविरहि
तैः तर्हि यथोच्यते तच्छ्रूयतां इह पुरुषाणां पुरुषे दयं सर्वदा सेवनीयं किं अभिनव

नञ्चालीलास्ताभिः सुन्दरं सुन्दरीणां स्तनभरेशा परिषिन्ध
 वाग्ननामनञ्चालीलास्ताभिः सुन्दरं सुन्दरीणां स्तनभरेशा परिषिन्ध
 यथावा सेवनीयं ॥ ५३ ॥ श्लोकः ॥ सत्तं जनावन्निनपक्षपाता
 लोकेषु तव पुस्तक्यमेतत् नान्यमनोहारि नितं विनीभ्यो दुःखैकहेतु
 नैव कश्चिदन्यः ॥ ५४ ॥ टीका ॥ भोजनाः अहं सत्तं वन्निनपक्षपाता
 सर्वेषु लोकेषु इदमेतत्तय्यं यथार्थं तत्किं नितं विनीभ्यः मनोहारि मनः
 संतुष्टि करं अन्यद्वितीयं नास्ति विषयीणां परमार्थिनो तु स्त्रीभ्यः दुःखैक
 हेतु दुःखस्य कारणमन्यं नास्ति ॥ ५४ ॥ श्लोकः ॥ अथ दुर्विरक्तप्रसंगात्ताव
 देवकृतिनामपि स्फुरन्त्येषां निमेलविशेषकदीपकः ॥ यावदेव न कुंरंग

बहुषाता अने वटल लो वनां वले ॥ ५५ ॥ स्पष्टार्थः ॥ श्लोकः ॥ बवसि
भक्ति संगत्याग मुद्दिश्य वाता श्रुति मुखर मुखानां केवलं पंडितानां ॥ जघन मरुण
रत्न ग्रंथिकांची कलाप कुवलय नयनानां केवि हातुं समर्थः ॥ ५६ ॥ टी० श्रुति मुखर मु
खानां बहु वक्राणां पंडितानां केवलं संगत्याग मुद्दिश्य वाता बवसि भवति न तु त्याग
कुर्वेति ॥ किमिति कुवलय कुवलय नयनानां कमल नयनास्त्रीणां मरुणां रत्नानां
ग्रंथिकांची कलाप यस्मिन् जघनं विहातुं तत्कुं कः समर्थः न को त्यर्थः ॥ ५६ ॥ श्लोकः
स्वपर प्रतार को सौ निंदति यो लोक मपि युवतीः ॥ यस्मात्तपसोऽपि फलं तथा स्मर सः ॥
५७ ॥ टी० ॥ यः पंडितो युवतीः निंदति स स्वस्यापि प्रतारकः प्रतारण मां ब्रंजो लोके दृष्ट्या
स्वर्गस्यापि फलं ॥

करोति किमिति तस्मात्कारणं तत्तपसोऽपि फलं स्वर्गं स्वर्गस्यापि फलं मप्सरसः ॥ ५१ ॥
मन्त्रेभ्यः कुम्भदलनेभ्यु विसंतिष्ठराके वित्प्रवराऽमृग राजवधेऽपि दक्षाः ॥ किंतु वीमि
वानता पुरतः प्रसृत्य कंदर्पदंष्ट्रा दलने विरलामनुष्याः ॥ ५४ ॥ अथ सार्थः ॥ सन्मार्गे ता
वतांस्तु प्रभवति पुरुषस्तावदेवेन्द्रियाणां लज्जां तावद्विधत्ते तिनयमपि सभालंबते तावता
वदेव ॥ भूवापा रुद्रा मुक्ताः अवरापय गतानील पद्मारा एते प्रावल्लीलावतीनां न हृदि
धृतिमुद्योतयिष्यन्तः पतन्ति ॥ ५५ ॥ टी० ॥ नरस्तावत्सन्मार्गे आस्ते इन्द्रियाणां जेता तावति
समर्थो भवति तावत्लज्जां विधत्ते नयमपि तावं ममालंबते यावल्लीलावतीनां एते ह
सिष्याराणां हृदि न पतन्ति कथं भूता वाराणां भूरेव वा यो धनुस्तेन आरुद्राऽश्नते मुक्ता

अथ पुनः श्रवणापयगता पुनः नीलपद्मारा नीलानिनेत्रपद्माणि तयेवः पुरवः पद्मा पुनः
धृतिं धैर्यं सुखंति वीर्यंति ते धृतिमुखः ॥ ५९ ॥ श्लो ० ॥ उन्मत्तप्रेमसंरंभादारभंते य
दंजनाः ॥ तत्र प्रत्यूहमाधातुं ब्रह्मापि खलु कातरः ॥ ६० ॥ टी ० ॥ उन्मत्तमविचारितं
यत्प्रेमतस्य संरंभादादरात् यत्कार्यमंगना आरंभतेः तत्र प्रत्यूहं विपरीतं कर्तुं ब्रह्मा
पि खलु निश्चयेन कातरः असमर्थः ॥ ६० ॥ तावमहत्वं पांडित्यं कुलीनत्वं विवेकता ॥
तावज्ज्वलति नांगेषु स्वतः प्रवेष्टु पावकः ॥ ६१ ॥ स्पष्टार्थः ॥ आरुद्रज्ञोऽपि प्रपित विन
योऽप्यात्मबोधो विवाटं संसारे स्मिन् भवति विरलो भाजने सत्गतीनां ॥ येनैतस्मिन्नि
रयनगरद्वारमुत्थापयंती वामाक्षी सा भवति कुटिलाभूलता कुर्वितेव ॥ ६२ ॥ टी ॥

शान्तप्रपिपितविनयश्च बाट मत्पंतमात्मबोधः ज्ञानिसङ्गीतानां भाजनं पात्रं एता
दृशः पुरुषश्च स्मितं सारे विरलः कदाचित् क्वचिद्भवति न हि सर्वं विता दृशाः कुतो
न भवति तत्र कारणा येन कारणेन एतस्मिन् सारे वायाक्षीणा सुन्दर नयनानां स्मी
णां कुटिलावका भूला ता आकुं विता भवति आकर्षणं करोति कथं भूला भूला
ता कुं विता निरयनगरस्य द्वारमुदघाटयन्तीत्यर्थः ॥ ६२ ॥ स्तो० ॥ कृशः काशः
खंजश्च वणरहितः पुच्छविकलो वलीघूयक्षिन्नः कृमिकुलसत्तैराहततनुः क्षु
धाक्षामो जीर्णः पिटरकपालार्पित गालः शुनीमन्येति स्त्वाह तमपि ह तोव
मदनः ॥ ६३ ॥ टी० ॥ कृशः काशः एका नेत्ररहितः खंजरः कपादेकहीनः श्रव

राः पुष्प विकलः वराणां सर्वो गे वराणां यस्य पूयेन हि न्नः लिप्पः रुमिरो कुलोवा
हृत्संतस्य सौतेरावृत्तः तनुधुधयोः दामः कृष्णो भूतजीर्णः हृद्दः पीवरं मृन्म
यपात्रस्यः कृष्णलंकंठः तेन भूषितः शता दशः स्वाशुनी सनुप ह्यतः २ ति अतोम
दनः रुतपयिष्य आदौ शरीरावस्थया सुतप्रायः तं हंति मारयंति विवेको नास्तीत्यर्थ
॥ ६३ ॥ स्त्री मुद्रां ऊर्ध्व केतनस्य जननी सर्वा र्थसंपत्करी ये मूढा प्रविहाय प्रांतिकु
प्रियो मिथ्या कलान्वेषिणः ॥ ते ते नैव निहत्य निहत्य निर्देयतरं न गती कृताः मु
डिताः केवित्पेव शिखी कृताश्च जडिला कापालिकाश्चापरे ॥ ६४ ॥ टी० ॥
राः को मुद्रया सर्वं कार्यं भवतिः अतो ऊर्ध्व केतनस्य मदनस्य स्त्री मुद्रा भवति

अनया सर्वं भवति अतो मुद्रां विहाय तत्कार्ये मूढाः कुक्षियः कुत्सितबुद्धयः यानि
मिथा फला स्वर्गादिकानि स्वप्रत्यक्षारिगतानि अन्येष्वयंति ते मूर्खाः कथं भूतोऽस्ती
मुद्रां मदनस्य जननी मुक्तादयंती सर्वार्थानां संपदं करोति तिस्रस्यादीनां मुद्रा तस्य
सर्वसंपदो भवन्ति यो मुद्राया उल्लंघनं करोति तस्य राजा दंडं करो भवति मारयति
व अतोऽनेन मदनेन मूढास्तेनैव कर्मणानि हृत्य निर्दयतरं यथा स्यात्तथा नग्नो हृताः
मुद्रिताश्च केचित्पञ्चशिरवीरुताः केचिज्जडिलाः केचिदपरेकापालिकाः पात्रं करे
वत्वाभिह्वातनं कारिताः राजापियेनानयः कृतः तस्य एवमेवेदं करोति इत्यर्थः ॥ ६४ ॥ श्री०
विष्णुमित्रपराशरप्रभृतयोवातां वुपर्णा शनास्तेपि स्त्रीमुखपंकजं सुललितं दृष्ट्वा

वमोहंगताः ॥ शाल्यं न सद्युतं पयोदधियुतं भुंजंति ये मानवास्तेषामिन्द्रियनि
ग्रहो यदि भवेद्विन्ध्यस्तस्मादगरे ॥ ६५ ॥ टी ॥ वातं वत्तायुं वज्रं वु उदकं वरुष्क
पर्शानि चाश्रमंति मक्षयंति ते वातां वु पर्णा शना एवेभूताः विष्वा मित्र परा शर पुभ
तयस्तेपि स्त्रिमुपेक जं सुललितं सुंदर दृष्टे वदर्शनमात्रेण मोहंगताः प्राप्ता किमु
तयत्त शाल्यं न तं दुलोदनं तदपि सद्युतं पुनः पयोदधियुतं ये मानवा भुंजंति
तेषामिन्द्रियनिग्रहवतोऽपि देन कथं भवेत् ० अत्र दृष्टांतः यदि विंध्यः सागरं
तरेत तदा पूर्वोक्ता नमिन्द्रियाणि ग्रहा भवेत् ॥ इति दुर्विरक्तप्रशंसा ॥ ६५ ॥ श्लो ॥

अथ श्रीरांगपरित्याज्यं प्रशंसा ॥ संसारेस्मिन्नसारे कुन्तयति भवनद्वारं सेवा
वलं वद्व्यासंगव्यस्तथैर्ये कथममलधियो मानसं संविदधुः ॥ यद्येताः प्रोद्यदिन्दु
द्युतिनिवयमृतेन स्युरं भोजनेत्राः प्रेरवत्कां चिकलापाः स्तनभरविनमना
अभागास्तह रायः ॥ ६६ ॥ टी० ॥ प्रकर्षेण उद्यदिन्दुद्युतीनां तेजसां निवयं समु
द्रायं विभ्रतिताः प्रेरवद्दयायमानं कांचो कलापो यासां ताः स्तनानो भरेण विनम्रमध्य
भागो यासां ताः एवं भृताः शताः अभोजनेत्रास्तह रायानस्युः न जासन् नृनेतर्हि अमलधि
यो मानवाः अस्मिन्संसारे असारे कुन्तयति कुस्थितान् पतयस्तेषां भवनानां द्वाशरांगं से
वाया अवलं वेना व्यासंगस्तनव्यस्तथैर्ये एवं मानसं मनः कथं विदधुः कुर्युः एतस्य भा

वः पदिस्त्रियो नश्चासन्नतदा बुद्धिमंतः राजसेवां न कुर्युः स्त्रीनिमित्ते राजसेवा कुर्व
ति तेन व्यासं गेन मनः चंचलं वैर्यं भवति ॥ ६६ ॥ श्री ० ॥ सिद्धा व्यासितकंदरे हर ह
पस्कंधावगाठ दु मे गंगा धौ तशिला तले हिमवतः स्थानस्थिते अयसि ॥ कः कु
र्वीत शिरं प्रणममलिनं मानं मनश्च जना यद्यस्तत्र कुरंगसावक दृशोनस्युस्म
रास्त्रिभयः ॥ ६७ ॥ टी ० ॥ यदि स्मरास्त्रिभयः तस्य आसन्नतदा हिमवतः हिमालय
स्थाने स्थिते स्थिता कामेन स्त्रीशरः प्रणममलिनं कुर्वीत कथं भूतास्त्रिभयः अब्रह्माय
कुरंगसावास्तेषां नयनानीवनयनानि यासां ताः कथं भूते हिमवतस्थाने सिंहेः आधासिता

अधिहिताः कंदरायस्य हर हृषो नदी तेन अवगाढा अव रुद्धा दुमायस्मिन् पुनः
गंगा यौतानि शिलातलानि यस्मिन्पुण्यः श्रेयसिपुण्यरूपे अथ श्लोकस्य भावः प्रसस्तं
शुद्धं मनो यस्य समनस्वी जनः यस्य मनः शुद्धं तस्य साधनान्तरस्य अनपेक्षा ॥ यदा मलि
नं मनस्तदा तस्य शुद्ध्यर्थं साधनान्तराणि कर्तव्यानि संप्रति मनो मलिनं स्त्रीभिरेव क्रि
यते अतस्त्रोणां प्रभाव एव उत्पन्नानस्य तदा मलिनं नैव भवेत् तदा मस्वी जनः हिमव
तस्थाने गत्वा स्वशिरः प्राप्नोति वै किमर्थं मलिनं करिष्यति मलिनतायाः कारणं शौरव
स्त्रीमदनस्य अस्त्रेयस्यांगे संलग्नाति समुद्धतो भवति ॥ ६७ ॥ श्लो ॥ संसारस्तवनिरा
रपदवी नदवी यसी ॥ अंतरादुस्तरानस्युद्यदिरेमदिरेक्षणाः ॥ ६८ ॥ टी ० ॥ तरे संसार

यदि अन्तरात्मन्मये मदिरेक्षणास्त्रियोदुस्तरानस्युः नासन्तदा तव विस्तारय दवी
स्थितिः न दवीयसी दीर्घा नैव ॥ ६८ ॥ इति स्त्रीणां परित्याज्यविधिः ॥ अथ यौवनः प्र
शसा ॥ राजं तृह्मा वुराशे न हि जगति गतः कश्चिद्देवा वसाने को वार्धो र्यैः प्र
भूतैः स्ववपुषि गलिते यौवने सानुरागे ॥ गच्छामः स न्या वद्वि कसितकुमु
दे दीवरा लोकनीनां माक्रम्या क्रम्य रूपं कृदिति न जरया लंघ्यते प्रेयसी नाम
॥ ६९ ॥ टी० ॥ भो राजर् ॥ इह जगती कश्चिद्देव तृह्मा वुराशेः तृह्मा समुद्र
स्य अवसानं पारं न हि वातः स्ववपुषि यौवने वसानुरागे अतिप्रिये गलिते सति प्रभूतैः

पुष्कले अर्थे द्वयैः को वा अर्थः प्रयोजनं अतस्तावत् विवक्षितानि नयनान्येव इन्द्रि-
वराणि तैरा लोकि तु द्रष्टुं शक्यं त्वया सांता सां प्रयसिनां प्रियाराणां सद्यगृहं प्रति गच्छा-
मः सा वज्ररया ता सां रूपमाक्रम्य रुटिति शीघ्रं न लुप्यते ॥ ६९ ॥ श्री ० ॥ रागस्यागा-
रमेकन्नरकशतमहादुःखसंप्राप्तिहेतुर्माहस्यात्यन्तविजं जलधरपटले जा-
नता राधियस्यैकं दर्पस्यैकमित्रं प्रकटितविविधस्यैकदोषवंतौ केस्मिन्तह्य
मर्थे निजकुलदहनं यौवनादन्यदस्ति ॥ ७० ॥ टी ० ॥ अस्मिन् लोके यौवनात्तारुण्या-
दन्यद्वितीयमनर्थकरं नास्ति कथं भूतं यौवनं रागस्य इच्छाया एकमागारं गृहं नरका-
णां शतानिषु महादुःखानि तेषां प्राप्ते तस्याः हेतुः कारणं मोहस्यात्यन्तः तस्याः बीजं जा-

नलक्षरास्ताराधिपस्य वन्द्यस्य जलधरपटलमेव पटलमाच्छादकं कंदर्पमदनस्त
स्य एकं मित्रं प्रकटिता विविधानानां प्रकारादोषास्य द्यास्तेषां प्रबंधं रचना निजं स्वको
मंकुलेन तस्य दहनं दाहकं एव यौवने निंघनिघमति य ॥ १० ॥ **श्लो ० ॥ अंगारदुमनी**
रदेवप्रबुरक्रीडारसश्रोतसिप्रयुष्मप्रियवांधवेवतुरतामुक्ताफलोदंबति ॥ त
न्वीनेत्रवकोरघावराविधौसौभाग्यलक्ष्मीनिधौधन्यः कोपिनविक्रियांक
लयति प्राप्तेन वेयौवने ॥ ११ ॥ अथ कामिनी गर्हशां ० ॥ टी ० ॥ नवेयौवने
तारुण्ये प्राप्ते सति विक्रियां विकारं न कलयति न करोति सधन्यः पूयः ॥ कथं भू
तेयौवने अंगारशवदुमास्तेषां नीरदे जलदे यथा जलप्राप्ते दृष्टांशो भंते तथा

यो वनेन गङ्गा शोभंते प्रवुर क्रीडा नारसास्तेषां श्रोतं शिसेतौ पुष्पमोमदनस्त
स्य प्रियेष्वां धवे वंधौ चतुरतालक्ष्णानि मुक्ताफलानि तेषां मुदं वति समुद्रे तं वी सु
दरा स्त्री तस्यानेत्रश्वर्षकोरतयो पारशां तस्य विधौ विधाने शोभाग्यलक्ष्मादिनिधौ
स्यायनपात्रे दत्ति यो वनपुशंसा ॥ ११ ॥ श्री ॥ कांतेत्युत्तपललो वनेति विपुले श्री
श्री भरेत्युत्सुकः पीनोत्तुंगपयोधरेति सुमुखो जेतिसुभूरिति ॥ दृष्ट्वा माघति
मोदते च रमते प्रसूति जानन्नपि प्रत्यक्षा सुविपुत्रिकां स्त्रियमहो मोहस्य दु
ष्टे हि तं ॥ १२ ॥ टी ० ॥ पुरुषः स्त्रियं प्रत्यक्षः शुचीनां पुत्रिकां जानन्नपि तत् कोनि
मया दोभवति ॥ तां दृष्ट्वा माघति समदो भवति मोदते च हर्षप्राप्नोति रमते च इति

स्तौति इति तिकथं तस्या अभिधानं गृह्णाति कांते सुन्दरे उत्पले लोचने विपुलश्रीः । भ
रो कटिप्रदेशे यस्या सापि नो मांसलो उन्नमो उच्चो यो धरो यस्या सा सुष्ठु मोखाभाजं य
स्या सा एवमभिधानानि गृहीत्वा स्तौति अहो इति आश्चर्यमिदं मोहस्पदं चिन्तितं ॥ १२ ॥
॥ श्लो ० ॥ श्रुत्वा भवति तापाय दृष्ट्वा बोधादकारिणी ॥ स्पृष्ट्वा भवति मोहाय सा
नाम दयिता कथं ॥ १३ ॥ स्वार्थं ॥ श्लो ० ॥ तावदेवामृतमयीया बल्लोचनगौराः
॥ बह्वुः पथादपगता विषादप्यतिरिच्यते ॥ १४ ॥ विषादतिरिच्यते अधिको
भवति ॥ १४ ॥ श्लोक ० ॥ नामृतं न विषे किंचिदेका मुक्ता नितं विनी ॥ सैवामृत

तलनारक्ताविरक्ताविषवस्त्ररी॥१५॥ स्पष्टः१५॥ श्लो॥ आवर्तः संशया
नामविनयभवनेपत्तनेसाहसानांदोषाणांसन्निधानंकपटशतमयंदे
व्रमप्रत्ययानां॥ स्वर्गद्वारस्थविष्णुनरकपुरमुखंसर्वमायाकरंडंस्त्रीयंत्रं
केनसृष्टंविषमसूतमयंप्राणिनांमोहपाशः॥१६॥ टी० ॥ लोकेयंत्राणि
शतितैमारणाउद्घाटनवशीकरणादिहृयाःक्रियन्तेऽतःस्त्रीयंत्रंकेनब्रह्मणासृ
ष्टंनिमित्तंकथंभूतंसंशयानामावर्तःपरस्त्रीस्वभावेनसत्यवृत्त्यापिस्थितश्चेत्
इतरेसंशयंकुर्वन्तिपुनःदोषाणांसन्निधानंसर्वदोषास्तसन्निधानेननभवतिश्रु
विनयभवनगृहसाहसानापतनंनगरंदोषाणांसन्निधानंअप्रत्ययानामगुणा

नाक्षेत्रं स्वर्गं हारस्य विद्युनाशनशीलं नरका नायत्युरंतस्य मुखं सर्वं सामाया नामलो
का नां करं उं स्थापनमात्रशतदृशं स्त्रीयं प्राणिनां मोहपाशो भवति ॥ २६ ॥ श्लो ॥
नो सत्येन शशांक एव दनी भूतो न वै दिवरद्वंद्वे लोवनतां गते न कनकैरप्यंगयस्मिन्
ता ॥ किं त्वेवं कविभिः प्रचारितमनास्तत्त्वे विजानन्नपि त्वं श्लासास्थिमयं वपुर्मे
जदृशं मंदो जनः सेवते ॥ २७ ॥ टी ॥ एषः शशांकः सत्यत्वेन वदनी भूतो नैव न
वे इन्दीवरद्वंद्वे न सत्यत्वेन लोवनां गते कनकैः सुवरीरिपि सत्यत्वेन अंगयस्मिन्
कृता नैव किंतु एवमुक्तप्रकारेण कविभिः उपमादत्ता तत्प्रचारितमनास्तत्त्वतो जा

नन्तमं दो जनः मृग दशां त्वक मां स अस्थि पुबुरं व पुः सेवते ॥११॥ श्लोक ॥
लीलावतीनां सहजा विलासास्तश्वमूढस्य हृदि स्फुरंति ॥ तरो न जिन्या
हि नि सर्ग सिद्धस्तत्र भ्रमस्तेव मुखा पठंति ॥१२॥ स्पष्टार्थ ॥१२॥ श्लोक ॥ य
देतसूरीन्दुयुति हरमुदाराकृतिवरं मुखोज्ये तत्त्वग्याः किल वसति तत्राध
रमधु ॥ इदं तावत्पाकदुमफलमिवातीव विरसं व्यतीते स्मिन्काले विष
निवमविषात्पु सुखदं ॥१३॥ टी ० ॥ यद्यस्मात्कारणात्पूरीन्दुस्तस्य युति
स्तेजः तत्तत्हरति युति हरमुदाराकृतिर्यस्य तत्तत्वरं श्रेष्ठं श्वे तत्त्वग्या मुखोज्ये तत्र

अथरमधुवसतीति किल श्रूयते तर्हि इदं तावत्प्राक् कद्रुमस्य फलं अस्मिन्काले
यौवने तीते अतिक्रमिन्ते सति अतीव विरसे विषमिवाशुखदं भविष्यति यथा प्रा
कद्रुमस्य फलं तत्कालोपयितं वेत्सवत् नो वेत्तकालातिक्रमणं तन्नश्यति विषमि
व भवति तथा तारुण्यशुखमपि ॥ ७९ ॥ श्री ० ॥ उन्मीलत्रिवलीतरंगनिलयापे
तुंगपीनस्तनद्वंद्वेनोद्यतवक्रवाकमिशुना वक्रावुजोद्भासिनी ॥ कान्ताका
रधराजदीपमभितः कूराशयापेक्षते शंसाशर्तवमज्जनेन हिततोदूरेण सं
त्यज्यते ॥ ८० ॥ टी ० ॥ कान्तानामनदी कृता उभयोः सादृश्यं वर्णयते उन्मीलत्रि

वली रोमाव ल्याः ता एव तरंगा स्तेषां निलयस्यानेयस्यासा प्रकर्षेण उतुं गं पी नं मां सलं
रत्न द्यं तदेव उ घ तं सव क्रवा के यस्यासा वक्रमे वां दुज ते न उ त्मा सिता से भा य मा
ना एवं भू ता द्यं कां ता कार धरा नदी इ प्र म भितः स मंत तः कूर ग्रा स यो यो य स्या सा
वर्त ते हे ज ना यदि भव तां सं सारा र्णा व म ज्ञ नं न दृ ष्य ते त हि भव द्विः इ दं दू रे रा सं
त्य ज्य तां ॥ ८० ॥ श्लोक ॥ ज ल्यं ति सा र्द्धं म न्ये त प रं त्य न्य स वि भ्र माः ॥ ह द ये वि
त य त्य न्यं पृ थः को ना म यो षि तां ॥ ८१ ॥ म धुर ति ह ति वा वि यो षि तां ह दि ह
ला ह ले म व के व ले ॥ अ त ए व नि षी त य ते ध रो ह द यं मु षि भि रे व ता ऽ ये ते ८२

स्पष्ट ॥ अपसरसरेव दूरादस्मात्कटाक्षविशिखानलात्मकतिविषमाद्योषितस
र्पाद्विलासफराभूतः ॥ इतरफरिनादक्षाः शतपञ्चिकित्सितुमौषधेश्वतुर
वतिताभोगग्रस्तं जंतिहिमंत्रिणाः ॥ ४३ ॥ टिका ॥ हे सरेव अस्मात्तयोषितस
र्पादूरादपसरगव्वकथं भूतात्सपात्कटाक्षविशिखावाणास्तस्य अनलः अग्नि
र्यस्मिन्नतस्मात्पुनः पुरुषास्यभावेन देहेन वा कुटिलादुन्मात्पुनः किलासा ए
व फराविभर्ति तस्मात्किमित्युच्यते इतरफरिनासर्परादक्षाः औषधेश्व
विकित्सित्वं सक्रते चतुरवतिताभोगग्रस्तं मंत्रिणाः हि इति निश्चयेन न
जति अतो दूरादेव अपसर ॥ ४३ ॥ विस्तारितं मकरकेतनधीवरेण स्त्री

संज्ञितं वडिशमत्रभवो वुरासौ। येना विराजस्वरा मिषलो लमर्त्यमत्स्यां न्विह
प्यपवती। त्यनुरागवहौ॥८४॥टी० मकरकेतनेन धीवरेणा कैवर्तकेन अत्रभ
वो वुरासौ भवसमुद्रेखी सञ्ज्ञितं वडिशं जालं विस्तारितं प्रसृतं किमर्थजेन वडिशे
नञ्च विराजस्वराणां तस्याः स्त्रीयः अधर एव प्रामिखं तस्मिन् लोलाः सत्तृह्नाः
श्मर्त्यमत्स्यास्तान् विहृष्य अनुराग। प्रीतिः स एव हितस्मिन्पद्यति॥८४॥श्लो०
कामिनी कायकोतारे कुवपर्वतदुर्गमे॥ मासं वरमनः पान्यत त्रास्ते स्मरतस्क
रः॥८५॥स्पष्टः॥८५॥श्लोक०॥ व्यादेर्द्येगाचलेन वक्रगतिना ते जश्विना भो

गिनानीलाञ्जघुतिनाहिनावरमहंदृश्योनतच्चक्षुषा॥ ८६॥ संतिवि
 कित्सकादिशिदिशिप्रायेराधमार्थिनोमुग्धाक्षीर्देवीक्षितस्यनहिमेवे
 द्योनवाप्यौषधं॥ ८७॥ टी० तच्चक्षुषातस्याः यक्षुषाअहिनाअहंनदृश्यःव
 रंश्रेष्ठमुत्तमंकथंभतेनविशेषेणआदिर्द्येरावलेनवंवलेनवक्रगतिनातेजश्चि
 नाभोगिनाअहंभोगिनामफरणविद्यतेवक्षुषःनानाभोगाभवन्तिनीलमज्वंतस्य
 घुतिर्यस्यतेनइतरअहिदृष्टेःदिशिदिशिप्रायेराधमार्थिनश्चिकित्सकाःसंति
 परंतुमुग्धाक्षीतस्याक्षरांबीक्ष्यतस्यमेवेद्योनास्तिऔषधमपिनास्ति॥ ८८॥ ॥

ग्लो ॥ इह हि मधुरगीतं नृत्यनैतद्रसोयं स्फुरति परिमलोत्सोः स्पर्श एव स्तना
नां ॥ इति हतपरमार्थे रिन्द्रिये भ्रास्यमाणा ह्यहि तकरणादक्षैः पंचभिः वंचितो
स्मि ॥ ८७ ॥ टी ॥ इह लोके मधुरगीतं कर्णयोर्विषयः अयं रसः रसनायाः न त्वमेभि
पंचभिरिन्द्रियैः भ्रास्यमाणाः सन्त वंचितौ सि कथं भूते रिन्द्रियैः हतः नासितः पर
मार्थेयैः पुनः अहितेन कादिकं तस्य करणोदक्षैः ॥ ८७ ॥ न गम्यो मंत्राणां न वभ
वति भैषज्यविषयो न वापि प्रश्वंसं व्रजति विविधैः शांति कशतैः ॥ भ्रमावे
शादंगे किमपि विदधद्भ्रमसंस्मरणं स्मारेयं भ्रमयति दृशं दूरीयति च ॥ ८८ ॥
टी ॥ अयं स्मरुमदनः अपस्मारो वर्त्तते ॥ अपस्मारनिवारणार्थमुपायाः संति ते

कर्त्तव्याः इति चेत् तर्हि अयं तथा न भवति. अप्येकं भूतः संभाराणां न गम्यः
न च भैषज्यविषयः पुनः विविधैरनेकप्रकारैः शांति कशतैः न वापि पशुसंब्र
जतिनां शोषाप्नोति. अथ च भ्रमस्य. आवेशात्. अंगे किमपि भव्यं कर्त्तव्यं समं
विदधयत्किं वित्करोति इति इति इति भ्रमयति घृणीयति च ॥ ८८ ॥ श्री ॥ जा
त्यं धाय च दुर्मुखं वा यवजराजीर्णं रिवलां गाय च ग्रामीणां यव दुःकुलाय
च गलत् कुलाभिभूताय च ॥ यच्छंतीषु मनोहरं निजवपुर्लक्ष्मी लवश्च
द्वयापंत्य स्त्रीषु विवेककल्पलतिका शस्त्रीषु रज्यतकः ॥ ८९ ॥ टी ॥ प
त्य स्त्रीषु वैश्या शुक्रः रज्यत इच्छां कुर्वीत कथं भूता सुजात्यं धाय च दुर्मुखं वा य

वजरयजीर्णायजीर्णानिअरिविस्तानिअंगा नियस्यतस्मैग्रामीणायअच
नुरायवदुःकुलंनिघंतत्रोत्पन्नायवगलत्कुहेनअभिभूतायपीडितायएव
मादिभ्योलक्ष्मीलवश्रद्धयाअल्पद्रव्यप्राप्त्यर्थमनोहरं सुन्दरं वपुः शरीरं प्र
यच्छंतिषु पुनः कथं भूता सुविवेक एव कल्पलतिकोसैव वक्ष्मीतस्या सस्त्री
षु सस्त्रिभूता मुच्छदका सु॥ ८९॥ श्लो०॥ वेश्यासौ मदनज्वाला रूपे
धनसमैसमेधिता॥ कामिभिर्यत्र हयंते यौवनानि धनानि च॥ ९०॥ स्पृष्ट्वा धि॥
श्लो०॥ कश्चिद्वतिकुलपुरुषो वेश्याधरपक्षवमनो ज्ञमापि॥ वारभट
के रवेष्टकनटविटनिह्नी वशराव॥ ९१॥ टी०॥ कुलपुरुषः सन्को वामनो

शः सुन्दरमपि वेश्याघरपद्मवंबुं वति. अकुलीन. वुं वति कुलपुरुषस्तु नैव किमि
ति. कथं भूते वेश्याघरपद्मवंबुं वारो हेरः भटः माद्वोरश्चोरः वेटकं करोति स वे
टकः नटः नर्तकः द्विटः भांडः इत्यादिनां निष्ठीवनं लालादकं त्यजते तस्य शरावं
पात्रे एवं निंद्य ॥ ५१ ॥ नृति कामिनी निगर्हणा । अथ सुविररूपशंसा ॥ ॥
श्लो० ॥ धन्यास्तये वतरलाय तलोचना नां ता रूपाय पूर्णोद्यतपीनपयोध
राणां ॥ क्षामोदरोपरिलसत्रिवली । लता नां दृष्ट्वा कृतिं वि कृतिमेति म
नोनयेषां ॥ ५२ ॥ टी० ॥ तश्च धन्याः येषां मनः वपलानि आयतानि विस्ती

र्त्तानिलोयंलानियाशांतासांआकृतिरूपं दृष्ट्वा विहृतिं क्षोभन्नरतिः कथंभूता
नां तारुरूपं रूपं घनौपीनौ पयोधरौ याशांपुनः क्षामं कृशमुदरं तस्योपरि लसंत्यः
शोभायमानात्रिवलयोयासां ॥ ८२ ॥ श्लो० ॥ बालेलीलामुकुलितममिसुन्द
रादृष्टिपाताः किंक्षिप्यंते विरमविरमव्यर्थेष्वमस्त ॥ संप्रत्यन्येवय
मुपरतं बाल्यमास्थावनांतेक्षीरोमोहस्तस्मिन्वज्रजालमालोक
यामः ॥ ८३ ॥ टी० ॥ हेवात्वयालीलायामुकुलितमस्यसंयथास्यातथाश्रमीसु
दराः दृष्टिपाताः किं किमर्थं क्षिप्यंतेत्यजंते संप्रतिश्रुनुनांते तद्वर्षः अमः

वर्धः निरर्थकः किमिति वयमन्ये पूर्ववत् वामः इदानीमस्माकं वा ल्यमुपरतं अ
स्तौ न गतं वनं ते आस्था उत्पन्ना मोहः क्षीणाः इदं जगज्जालं तुरामिव अपालोक
यामः अतो वीरमविरमविरमप्रापुहि ॥ ९३ ॥ श्री ० ॥ इयं बाला मां प्रत्यन
वरतमिंदीवरदलप्रभाबोरं बधुः क्षिपति किमभिप्रेतमनया ॥ ग
तो मोहोस्माकं स्मरणं वरवारा व्यतिकरज्वरज्वाला शांतास्तदपि न
वराकी विरमति ॥ ९४ ॥ टी ० ॥ इयं बाला मां प्रति अनवरतं सविकलं बधुः क्षि
पति त्यजति अनया किमभिप्रेतं मनसि किमिति स्थितं तन्न जाने कथं भूतं

बहुः इन्दीवरनी लोत्पलं तस्य प्रभा कांतिं चोरयति तदस्माकं मोहो गतः स्मरश्च
वशवरः कैवर्त्तकः तस्य बाणानां व्यतिरेकेण अतितायेन प्रेषते नया ज्वर ज्वालास्ताः
शांताः ॥ तदपि एवं सति इयं वराकी मूर्खा न विरमति विरमं न प्राप्नोति ॥ ८४ ॥

॥ श्लो ० ॥ शुभ्रं सद्यः सविभ्रमा युवतयः श्वेता तपत्रो ज्वला लक्ष्मी रित्य
नुभूयते स्थिरमिव स्फीते सुभे कर्मणि ॥ विद्वन्नेनितरामनंगकल
हक्रीडा बुद्धं तु कमुक्ता जालमिदं प्राप्तिरुदति भुक्त्वा दिशो दृश्यतां
॥ ८५ ॥ टी ० ॥ शुभ्रं सद्यः सहं सविभ्रमाः सविलासाः युवतयस्तूरयः श्वेतमा

तपत्रं छत्रं तद्वदुज्ज्वला लक्ष्मीः इति स्फुरीते पुष्कले शुभे कर्मसति स्थिरमिव अ
नुभूयते तदेव विधिं नैज्जाते सति नितरा मत्तं तमनंगस्य मदनस्य कलहेन या
क्रीडा तस्या लटतं तु कंगच्छति मुक्ता जालं रुदिति शीघ्रं वक्ष्यदिश्यः भूत्यदेवै
कं चतुर्दिशा सुप्रयाति तद्वत्पूर्वो दृश्यतां पश्यतां ॥ १५ ॥ ग्लो ॥ सदा योगाभ्या
सव्यसनवसयोगात्ममनसो रविच्छिन्ना मैत्री स्फुरति यमिनस्तस्य कि
मुतैः ॥ प्रियारागमालोपैरभरमधुभिर्वक्रविधुभिः सनिश्वासा मोदे स
कुचकलशाश्लेषसुरतैः ॥ १६ ॥ टी ० ॥ सदा योगाभ्यासस्य व्यसनेन वश

मा ३

योः आत्मा व मनश्च आत्मसनसौ अविच्छिन्ता मैत्री स्फुरति वर्तते एवं भूतस्य
यमिनः इन्द्रियनिग्रहकर्तुः तस्य तैः किमु किंप्रयोजनं तैः कैः प्रियमाणा मा
लापैः अधरमधुभिः वक्त्रविधुभिः निःकारितैः निश्वासेन सह आमोदैः गंधैः
कुवकलशा नो मा श्लेषैः आलिंगनैः सहसुरतैः इत्यादिभिः किंप्रयोजनं ॥ ८६ ॥
॥ ज्ञेयं ॥ किं कंदर्पं दर्पयसि को दंडं कारितैः ररे को किल को मलं फ
लरवैः किंतुं दृष्ट्या बलासे ॥ मुग्धे हि न गच्छा विदग्ध मुग्ध मधुरैः लोले
कया ह्ये रलं वेत संप्रति वंद्य उचरणा व्याना मते वर्तते ॥ ८७ ॥ स्पष्टः ॥

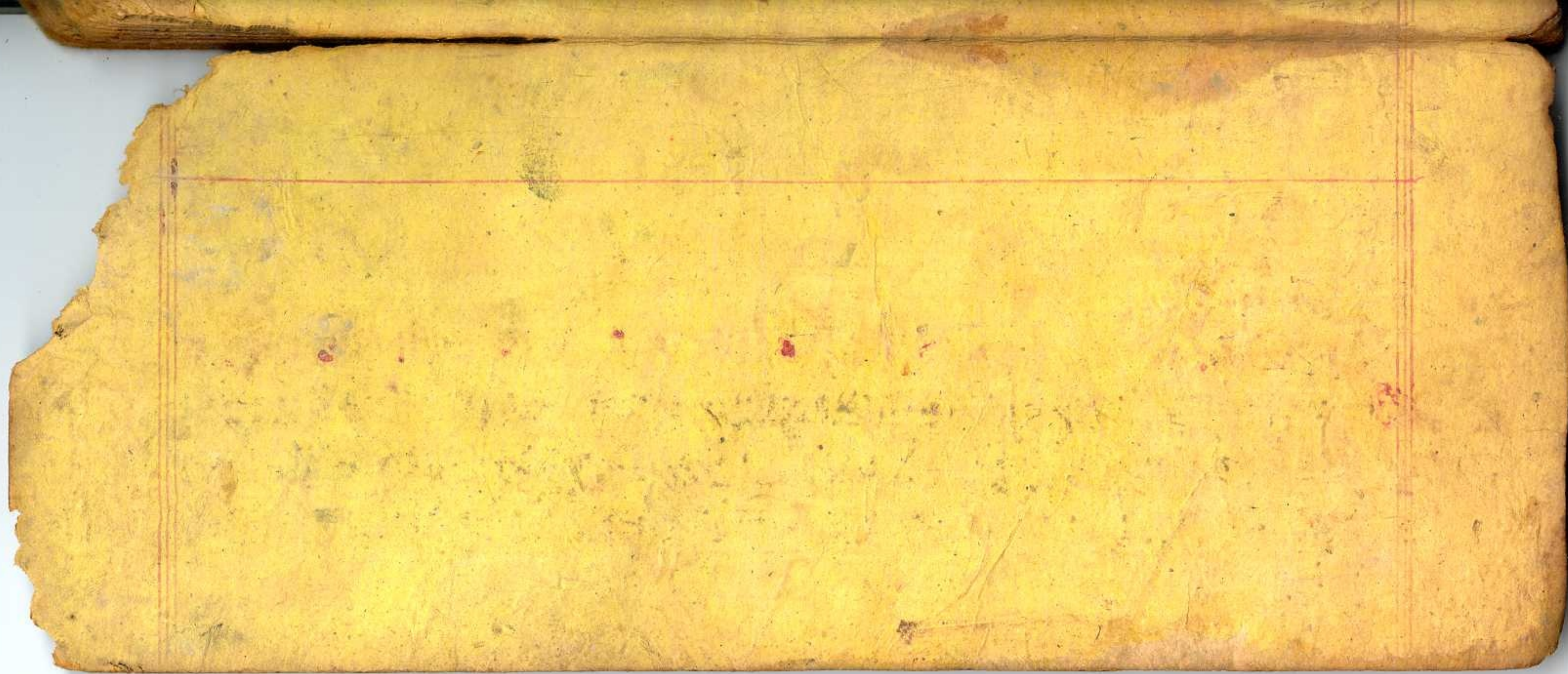
कथं क ३

॥ श्रीगो॥ यदासीदज्ञानं स्मरति मिरसं चारजनितं तदा सर्वे नारी मय
मिदमशेषं गजदभूत् ॥ इदानीमस्माकं पटुतरविवेकां जनदृशां शमी
भूता दृष्टिस्त्रिभुवनमपि ब्रह्ममनुते ॥ ८८ ॥ टी० ॥ यदास्माकं स्मरति मि
रजप्रकारे संवारेण जनितमज्ञाना मासीत् तदा सर्वमिदमशेषं जगत्तना
री मयं नारी प्रबुरमभूत् इदानीमधुना मस्माकमति सयेन पटुविवेक एवञ्च
जनेन युक्ताः दृष्टिर्येषां मस्माकं दृष्टिः समीभूता समता प्राप्ता त्रिभुवनमपि
ब्रह्ममनुते मानयति इति सुतरां विरक्तः सुविरक्तप्रशंसा ॥ ८८ ॥ श्रीगो॥ वैश

गोसवरत्नकोनीतौभूमतिवापरः॥ॐ गारे र म ते क श्चिभुविभेदाप
रस्परं॥ ८८॥ स्पष्टार्थः॥ ८९॥ ॐ नो०॥ यद्यस्य नास्तिरुविरंतत्रास्यास्पृहा
मनो ज्ञेयि॥ रमणीयेपिसुखांशोभमनःकामःसरोजिन्या॥ १००॥
टी०॥ यस्य यत्र रुविरं नास्ति तत्र मनो ज्ञेयिसुखांशो अस्य स्पृहा भवति अत्र
दृष्टांतः बंडस्तु सर्वेषां प्रियकरः रमणीयः यस्मिं सूर्यविकाशिन्याः सरोजिन्याः
मनसः कामः प्रीतिर्नैव भवति एवमस्य यत्र प्रीतिर्दुविरं अतो नीतिश्च गारश्च
वैराग्यं च उक्तं एतेषु यस्य प्रीतिर्नैव तत्र दृष्टव्यं॥ १००॥ इदं ॐ गार शतं भर्त

हरिणा कृतं तत् कामबुध्यानकृतं आदावेव आरंभे समस्तभावैः खलु बंधनं स्त्रि
यः इत्युक्तं मध्येऽपि दुःखैकहेतुन हि कश्चिदस्ति इत्यादिनीस्थले स्थितानि तासां का
मिनीनां प्रशंसाः कामिभिः कृत्यते स्यादिति तासां ते सर्वविवेकदृष्ट्या निन्दितं ॥ ॥

॥ इति श्री गारुडः शुभम् ॥ श्रीशके ११० ४ ॥ शुभम् ॥ ॥

श्रीमद्भगवद्गीतासहितं श्रीमद्भगवद्गीतासहितं श्रीमद्भगवद्गीतासहितं
स्वस्त्यस्तु श्रीसर्वोपमाज्ञेयम्

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय श्रीमद्भगवद्गीतासहितं श्रीमद्भगवद्गीतासहितं श्रीमद्भगवद्गीतासहितं

श्रीगणेशायनमः॥ श्रीमालिकायैनमः॥ ईश्वरोक्ताद्भुतर्वेदव्यासरूपिसुभाषिताम्॥ पद्या-
न्याकृष्णरचितोग्रंथसंक्षेपतौमया॥ १॥ विनाशस्त्रधरोनाम्नाधनुर्वेदस्यपारगः॥ अतःस्व-
प्रनिशीप्रोपेशिवातत्वेवचारणात्॥ २॥ अतःसंदेहबेलायांरोपणीयंनमानसम्॥ ग्रंथेस्मि-
न्वापिचतुरैविरचितामणोक्कचित्॥ ३॥ यस्याभ्यासप्रसादेननिःपद्यतेधनुर्धराः॥ जेतारसैन्या-
नांतस्याभ्यासोविधीयताम्॥ ४॥ एकोपियजनगरेप्रसिद्धस्याद्भुतर्धराः॥ ततोयात्परयोद्धरंमृगा-
सिंहगृहादिव॥ ५॥ इतिधनुर्धरप्रसंसा॥ ॥ अथधनुर्दानं॥ आचार्येणाधनुर्देयंवास्मिन्गोनपरी-
क्षिते॥ ॥ शठेधूर्तकृतञ्चैवमंदबुद्धौनदीयते॥ ६॥ वास्मिन्नायधनुर्देयंस्वद्वैक्षत्रियायच॥
वैरतायदापयकुंतंमदांशुशयशपयेत्॥ ७॥ धनुश्चक्रंचकुंतंचखड्गंचक्षुरिंकांगदां॥ स

सप्तमं बाहुयुद्धं स्यादेवं युद्धानि सप्तधा ॥ ८ ॥ आचार्यः सप्तयुद्धैः स्याच्चतुर्भिर्भार्जवस्तथा ॥ द्वा-
भ्यां चैव भवेद्योद्धारं केन गणको भवेत् ॥ ९ ॥ हस्तः पुनर्वसुः पुष्यः रोहिणी चोत्तराश्वि यमः ॥ अनुश-
वाश्चिनी चैव रेवती दशमस्तथा ॥ १० ॥ जन्मस्थे च तृतीये च षष्ठे च सप्तमे तथा ॥ दशमे कादशे
च न्देशस्य कर्माणि कारयेत् ॥ ११ ॥ तृतीया पंचमी चैव सप्तमी नवमी तथा ॥ अथोदशी द्वादशी च
तिथयश्च सुभामता ॥ १२ ॥ सूर्यवारः शुक्रवारो गुरुवारस्तथैव च ॥ एतद्द्वारत्रयं धन्यं प्रारंभे श-
स्त्रकर्मणाः ॥ १३ ॥ एभिर्दिनैश्च शिष्याय गुरुशस्त्राणि दापयेत् ॥ संतर्प्य दानं होमाभ्यां सुरान्
शस्त्रविधानतः ॥ १४ ॥ ब्राह्मणाभोजयेत्तत्र कुमारीं श्वाप्यनेकसः ॥ तापसान् चैव द्रुक्त्वा ये चा-
न्ये शिवयोगिनः ॥ १५ ॥ अन्यपानादिभिश्चैव वस्त्रालंकारभूषणैः ॥ गंधमात्यैर्विचित्रैश्च शु-

रुतत्रपुजयेत् ॥१६॥ कृतोषवासः शिष्यस्तु कृतो जलिपरिग्रहः ॥ बध्वांजलिपुटस्तत्रयाचेत
गुरुतो धनुः ॥१७॥ जगन्मासंततः कार्यं शिवोक्तं सिद्धिमिदृता ॥ आचार्येण च शिष्याय पाप
घ्नं सिद्धिमिदृता ॥१८॥ शिखास्थाने न्यसेद्दीशं बाहुयुग्मे च केशवं ॥ ब्रह्मरां नाभिमध्ये तु जं
घयोश्च गणाधिपं ॥१९॥ ॐ ह्रीं शिखामध्ये शंकराय नम इत्यादि ॥ इदं शंकार्ये न्यासं येन श्रे
यो भविष्यति ॥ अन्येऽपि दुष्टसत्वाश्च न हिंसति कदाचन ॥२०॥ शिष्याय मानुषं चापंधतुर्वेदा
भिर्मंत्रितम् ॥ कौंराजत्कौंरोऽतिमंत्रेण दद्याद्देवविधानतः ॥२१॥ प्रथमं पुष्पभेधं च फलही
नेन पत्रिणा ॥ ततः फलयुतेनैव मत्स्यवेधं च कारयेत् ॥२२॥ मासं वेधंततः कुर्याद्देवं वेधस्त्रि
धा भवेत् ॥ पूर्ववेधकृतोऽपुंसां शरासुः सर्वसाधकाः ॥२३॥ वेधने चैव मातृष्यशरपातो यदा भवे-

त॥ पूर्वदिग्भागमाश्रित्य तदास्याद्विजयः सुखी ॥ २४ ॥ दक्षिणोक्कलहो घोरो विदेशगमनं पुनः
पश्चिमैर्धनधान्यं च सर्वं यौवोत्तरे भवेत् ॥ २५ ॥ ईशान्यापातनंदुष्टं विदिशान्याश्वशोभनाः
सर्वं पुष्टिकराश्चैव सिद्धिदाशाला कर्मणि ॥ २६ ॥ एवं वेधत्रयं कृत्वा संखंडुदुभिनिःस्वनैः ॥ ततः
पशाम्यगुरवे धनुर्वीराणां निवेदयेत् ॥ २७ ॥ इति धनुर्द्वारा विधिः ॥ ॥ अथ चापलक्षणात् ॥ ॥
प्रथमं पौरुषं चापं युद्धं चापं द्वितीयकम् ॥ निजवाहुवलोन्मानं किंचिद्दूतं शुभं भवेत् ॥ २८ ॥
वरं प्राणाधिको धन्वी न तु प्राणाधिकं धनुः ॥ धनुषापीड्यमानस्तु धन्वी लक्ष्मं न पश्यति ॥ २९ ॥
॥ ३० ॥ अतो निजवलोन्मानं धनुः स्याद्दुर्भकारकम् ॥ देवानामुत्तमं चापं ततो न्यूनं च मानं
वं ॥ ३१ ॥ सार्द्धं पंचमहस्तं च श्रेष्ठं चापं प्रकीर्तितम् ॥ तद्विज्ञेयं धनुर्द्वयं शंकरेण धृतं पुरा ॥ ३२ ॥

तस्मात्परसुरामेण ततो द्रोणो न धीमतः ॥ द्रोणा दूरीतं पार्थेन ततः सा तस्मिन् नाधत्तम् ॥ ३२ ॥
कृते युगे महादेव जे आयां चैव भार्गवः ॥ द्वापरे द्रोण विप्रश्च दैव चापमधारयन् ॥ ३३ ॥ चतु
र्विंशं गुलौहस्तश्चतुर्हस्तं धनुर्भवेत् ॥ तद्भवेन्मानुषं चापं सर्वलक्षणा संयुतम् ॥ ३४ ॥ त्रिप
र्वं पंचपर्वं च सप्तपर्वं प्रकीर्तितम् ॥ नवपर्वं च कोटं चतुर्दश भूभदायकं ॥ ३५ ॥ चतुःपर्वं षष्ठ
पर्वं महत्पर्वं च वज्रयेत् ॥ केषां चिच्च भवेद्वापं वितस्ति नवसंमितम् ॥ ३६ ॥ अतिजीर्णम
प्येकं च जातिघृष्टं तथैव च ॥ दग्धं हि न्नैकं कर्तव्यं वा ह्यभ्यंतरमस्तकम् ॥ ३७ ॥ गुणाहीनं गु
णाक्रांतं काण्डदोषसमन्वितम् ॥ गलग्रंथितं लग्रंथिनं कर्तव्यं सदा बुधैः ॥ ३८ ॥ अपेकं
भूमायाति ह्यतिजीर्णं तु कर्कशम् ॥ जातिघृष्टं तु सौदेगं कलहो बाधवैः सह ॥ ३९ ॥ दग्धं

नदग्धतं भस्मं छिन्नं बुद्धि विनाशकम् ॥ वाखलक्षं न विदुस्ततथैवाभ्यंतरेपि च ॥ ४० ॥ क्षिणे
तु संघिते वा रोसं ग्रासे भगमा पुयात् ॥ आक्रांते तु पुनर्लक्षो न लक्षं प्राप्नोति तद्वत् ॥ ४१ ॥ ग
लं ग्रंथितं लं ग्रंथि धनं हानि करं धुने ॥ एतैर्दोषैर्विहीनं तु सर्वलक्षणाकं परं ॥ ४२ ॥ शाई तु
वेधनुर्द्विभ्यंतद्विहो परमायुधम् ॥ वितस्ति सप्तसंमानं निर्मितं विश्वकर्मणा ॥ ४३ ॥ न स्वर्गो
न वपाता लो न भूमौ कस्यचित् करे ॥ तदुनुर्न वसं याति मुक्तैकं पुरुषोत्तमम् ॥ ४४ ॥ पौरुषेयं तु य
त्कार्यं बहुयत्नेन योजितम् ॥ वितस्तिभिः सप्तभिश्च मितं सर्वार्थसाधकम् ॥ ४५ ॥ प्रायोज्ञे
यं धनुः सार्द्धं गजारे ह्यस्य साधनम् ॥ रथीनां रथरातीनां वंशं चापं प्रकीर्तितम् ॥ ४६ ॥ इति ध
नुप्रमाणम् ॥ ॥ अथ गुणलक्षणम् ॥ ॥ गुणानां लक्षणं वक्ष्ये यादृशं कारयेद्गुणम् ॥ पट

सूत्रैर्गुणः कार्यः कनिशमानसंमितः ॥ ४७ ॥ धनुःप्रमाणो निःसंधिका र्यस्त्रिगुणातंतुभिः ॥
वर्तितः स्याद्गुणः सूक्ष्मः सर्वकार्यसहोयुधि ॥ ४८ ॥ अभावेपदसूत्रस्य हरिणी स्नायुरिष्यते ॥
गुणार्थमर्थसंग्राह्याः स्नायवो महिषी गवां ॥ ४९ ॥ तत्कालरुतगोके र्णी चर्मणा छागलेन वा ॥
विलोमतंतु रूपेण कुर्याद्गुणमुत्तमम् ॥ ५० ॥ पक्षवंशत्ववा कार्यो गुणा तु स्य विरोदठः ॥ प
दसूत्रेण संनदुः सर्वकार्यसहोयुधि ॥ ५१ ॥ प्राप्ते भाद्रपदे मासित्वगर्कस्य प्रशस्यते ॥ तस्या
स्तत्र गुणः कार्यः पवित्रस्य विरोदठः ॥ ५२ ॥ दत्तार्कः सूत्रतंतुनां रस्ता अष्टादश स्मृताः ॥ तद्वत्तं द्वि
गुणं कार्यं प्रमाणायें गुणा स्य च ॥ ५३ ॥ इति गुणलक्षणम् ॥ अथ फललक्षणम् ॥ फलंतु सु
द्रलोहस्य स चार्तीक्षणमस्तकम् ॥ ५४ ॥ योजयेद्द्वज्वलेपेन सारपक्षा तु सारतः ॥ ५५ ॥ आरा

मुखं क्षूरपेव गोपुच्छं चार्दुचन्द्रकं ॥ शुचीमुखं च भल्लं च वत्सदंतं सुवल्लभं ॥ ५५ ॥ कर्णिकं का
कतुरां च तथा चान्येऽप्यनेकसः ॥ फलानि देशदेशेषु भवन्ति बहुरूपाः ॥ ५६ ॥ आह मुखेन वै च
र्मक्षुरपेगान् कार्मुकं ॥ शुचीमुखेन केवचमर्दुचंद्रं गामस्तकम् ॥ ५७ ॥ भल्लेन हृदयं वेध्यादि
भल्लेन तथैव च ॥ लोहं च काकतुरां लक्षं गोपुच्छं केन च ॥ ५८ ॥ अन्यं गोपुच्छं केनैव शुद्धं का
र्यं विनिर्मितं ॥ मुखेन लोहं करोष्ठं न विदुर्मंगुलिसंमितं ॥ ५९ ॥ इति फललक्षणम् ॥ अथ
पायनविधिः ॥ ॥ फलस्य पायनं वक्ष्ये दिव्यौषधि विलेपनम् ॥ एतदुर्वेधवर्माणि भि
दयेत्तरूपं न भवत् ॥ ६० ॥ पिप्पली सैंधवं कुष्ठं गोमूत्रं राचपेषयेत् ॥ अनेन लेपयेच्छूलं लि
प्तं चाग्नौ प्रतापयेत् ॥ ६१ ॥ अविष्णुं तं वलाविदुं पीतमग्नौ तथौषधं ॥ ततो निर्वीपितं तैलेन लो

हंतत्र विशिष्यते ॥ ६२ ॥ पंचभिर्नवरौः पिष्टैर्मधुशितैः सशर्षपैः ॥ एभिः प्रलेपयेच्छूलं लिप्त्रं चा
ग्रेनाप्रतापयेत् ॥ ६३ ॥ शिखिं शिवाप्रवर्गा भंतप्रशीर्षतथोषधं ॥ ततस्तु विमलं ज्ञेयं पापयेच्छ
ह्यमुन्नमम् ॥ ६४ ॥ इति पापनविधिः ॥ ॥ सर्वलोहसुहवाणानां राचास्त्रिप्रकीर्तिताः ॥ पंचभिः
पृथुलैः पक्षैर्युक्ता सिद्धं तिकर्हि चित् ॥ ६५ ॥ नालिकां लघ्वोवाणानां लयं वेणोचोदिताः ॥ यु
ज्यंते हरपातेषु दुर्गयुद्धेषु ते मताः ॥ ६६ ॥ इति नाराचनालिकौ ॥ स्थानान्पष्टौ विधेयानि यो
धयेद्विन्नकर्मणा ॥ सुष्टु पंचसमाख्याता व्यायाः पंचप्रकीर्तिताः ॥ ६७ ॥ अग्रतो वामपादेन
दक्षिणो जानकुं चितम् ॥ आलोठे तु प्रकर्तैव्यं भुङ्क्ते वानुकुं चितम् ॥ ६८ ॥ दक्षिणो तु परस्त्रह
हरपात विशिष्यते ॥ पादौ न विस्तरौ कार्यौ समौ हस्तप्रमाणातः ॥ ६९ ॥ विशाखस्थानकं ज्ञेयं

कटलक्षस्यभेदने॥समेपातेसमोपादौनिकंपंचसुसंगतो॥१०॥असमेचपुरोधायरुस्तमाने
रातेविदुः॥आकुंचितोरुदौतगजानुभ्यांधरणीगतौ॥११॥दद्रुवद्रुवमास्थायस्थानकंदृष्टभेदने
सव्यजानुगतंभूमौदक्षिणंचमुकुंचितम्॥१२॥अग्रतोयत्रसंतव्यंतद्विधागरुडक्रमम्॥पश्चात्
नंप्रसिद्धंतुउपविश्यथाक्रमम्॥१३॥दीर्घातुतर्जनीयजगज्जितांगुलमूलकं॥धन्विनामत्रवि
ज्ञेयंस्थानकंशुभलक्षणम्॥१४॥पताकासाचविज्ञेयानालिकादूरमोक्षरो॥इतिस्थानानि॥
पताकावद्भुजिष्ठसिंहकर्णस्तथैवच॥१५॥अत्सरीकाकतुराडीचयोजनीयायथाक्रमं॥तर्ज
नीमध्यमासम्यग्गुह्येविशतियदा॥१६॥वज्रमुष्टिश्चसांज्ञेयास्थूलनाराचमोक्षरो॥अंगुल
नखमूलेतुतर्जन्यग्रंमुसंस्थितम्॥१७॥अत्सरीसाचविज्ञेयाशूक्ष्मलक्षस्यभेदने॥इतिगुणानि॥

यः ॥ संधानं त्रिविधं प्रोक्तमधुर्द्वयं संयुतं ॥ ७८ ॥ योजयेत्त्रिप्रकारं हि कार्प्येषु पियथाक्रमं ॥
असंतद्वरपातित्वं समेलनं सुनिश्चितम् ॥ ७९ ॥ दृढः स्फोटं प्रकुर्वीत जुर्द्वयं संधानं योजितान् ॥ इति धनु
मुष्टिविधानम् ॥ कौशिकः केशमूले च शरः शृंगे च सात्विकः ॥ ८० ॥ अवरो वत्सकर्णोऽथ ग्रीवायां भर
तो भवेत् ॥ अंसके स्कंदनामा च व्यापाः पंच प्रकीर्तिताः ॥ ८१ ॥ कौशिकः श्रिगुपुद्गुपुद्गुलक्षे च सा
त्विकः ॥ वत्सकर्णोऽथ विशेषो भरतो दृढभेदने ॥ ८२ ॥ दृढभेदे च दरे च स्कंदनामान् मुदिशेत् ॥ इ
ति व्यापाः ॥ अथ लक्षभेदः ॥ लक्षं चतुर्विधं ज्ञेयं स्थिरं चैव चलनं तथा ॥ ८३ ॥ चला चलं ह्य
चलं मिदिभेदयथाक्रमम् ॥ विधये त्रिप्रकारं यः स्थिरभेदी स बुध्यते ॥ ८४ ॥ चलं तु वेधयेद्यस्तु
आत्मना स्थिरं संस्थितः ॥ चलभेदी तु संप्रोक्तः आचार्येणा यधीमता ॥ ८५ ॥ धन्वी तु चलते यत्र

स्थिरत्नश्चंसमाश्रितः॥ चत्नाचलं भवेत्तत्तत्प्रमेयमुदाहृतम्॥ ८६॥ उभावेव च लौघत्रलुक्षं
चापि धनुर्धरः॥ तद्विज्ञेयं ह्यवत्नमनेनैव हि साधकः॥ ८७॥ अमेराचलितं लक्षं दूरं च वृंदि
नं॥ अमेराकटिना मुष्टिः शीघ्रसाधनमिष्यते॥ ८८॥ अमेरालक्षभेदित्वं अमेरा प्राप्यते जयः
तस्माद्गुरुसमीपे हि अमः कार्यो विज्ञानता॥ ८९॥ पथमं वा मरुस्तेन यः अमं कुरुते नरः॥ तस्य
चापक्रियासिद्धिर्जायते शीघ्रमेव च॥ ९०॥ वा मरुस्तेन संबिदुः पश्चादक्षिणामारमेत॥ उभायां च
अमः कुर्यात्तन्नागवैश्वर्यं स्तथा॥ ९१॥ वा मनेनैव अमं कुर्यात्सुसिद्धे दक्षिणे कटे॥ विशाखे स्थानके
चैव तथा व्याधे च कौशिके॥ ९२॥ उदिते भास्करे लक्षं पश्चिमायां न्यसेवयेत्॥ अपराने च चक्रं
व्यं लक्षं पूर्वदिगा अमं॥ ९३॥ उन्ने सदा कार्यं प्रसस्तमविरोधकं॥ संग्रामे सा विजयं कार्यं न लक्षं दक्षिणामुखं
९४॥ अष्टिकां डातरे लक्षं गेष्टं लक्षं प्रकीर्तितं॥ चत्वारिंशन्मध्यमं च विंशतिं कनिष्ठिकं॥ ९५॥ शरणं कथितं च

तन्नाएवाणामथोऽप्यु॥ वत्वांरिशतयोऽशौवनाएवाणंभवेत्ततः॥२६॥ वतुः शतैस्तुकांशानांयोहितनक्षत्रसमभ्यसे
ता॥ सूर्योदयेवास्तमितेसंज्ञेष्टेधनिनांभवेत्त॥२७॥ त्रिशतेर्मध्यमश्चैवादिशताभ्यां कनिष्ठक॥ तक्षवपुरुषोन्माने
कुर्यावद्रकसंपुता॥२८॥ इदंवेधिभवेद्वेष्टेमाभिवेधीतुमध्यम॥ यपादवेधीलक्षस्पसकनिष्ठतमोभवेत्त॥२९॥
शतलक्षलक्षणम॥ ॥ अतपरंप्रवक्ष्यमिश्राणान्नक्षत्रांशुभम्॥ स्थूलचैवातिसूक्ष्मवक्ष्यपक्षंपक्षभूमिजम्॥
१००॥ आर्द्राग्रंथिविशीर्णववर्जयेदिदंभारम्॥ एर्णाग्रंथिसुपक्षंवपांशुरंसमायाहता॥१०१॥ कठिनवर्तुलकोटंग
स्तीयात्सुप्रदेशजं॥ द्यौरुहोमुहिहीनोचंदैर्घ्येस्थान्ति कनिष्ठका॥१०२॥ विधेयाशरमानेषुचंद्रेणाकर्षयेत्ततः॥
कंकहंसशशादीनांमत्स्यादक्रौंचकोकिनां॥१०३॥ गृध्राणांकुरंगाणांपक्षायेतेशुशोभना॥ एकस्मैवशरस्मैववतु
पक्षाणिकारयेत्त॥१०४॥ घण्टुलप्रमाणेनपक्षभेदेनकारयेत्त॥ दशगुलमिष्टाः पक्षाः शार्ङ्गवापस्पमार्गणे॥१०५॥ यो
यादृढावतुसंख्यासन्नदास्नायुतंतुभिः॥ शरान्त्रिविधाज्ञेयाः स्त्रीनपुंसकसंज्ञका॥१०६॥ अग्रेस्थलाभवेचारी
पश्चात्स्थलोभवेन्नरः॥ समंतपुंसकंज्ञेयंतल्लक्षार्थप्रशस्यते॥१०७॥ दृष्ट्वातंयवताम्रपुरुषोभेदेनेष्टवपु

सकोलक्षभेदीशरणांलक्षणोष्ठम॥८॥इतिशरणांलक्षणं॥॥अष्टमीतथाःमाचवर्जनीयावतुर्दशी॥सर्गिमादि
नेवावदूर्जयेदुनुवांक्रिया॥९॥अकालगर्जितोदेवोदुर्दनेवायदाभवेत्॥सर्वकांउतेलक्षेत्रनाधायंप्रवक्ष्यते॥१०॥
अमंचकुहतेयत्रभुजंगोदृश्यतेयदि॥अथवाभज्यतेवापयंदेवमकर्मणि॥११॥अद्युतेवागुरोयत्रप्रथमोवाणामोक्ष
लो॥अमंतत्रनकुर्वितशस्त्रेर्मतिसतांवर॥१२॥इत्यनथावा॥॥क्रियाकलापाचक्षानिअमसाध्यांविष्णुतान्॥
येषांविज्ञानमात्रेणसिद्धिर्भवतिनान्यथा॥१३॥प्रथमंवापमारोपत्तलिकावलिभेजते॥स्थानकंतुततःकृत्वावरोणपरि
करंन्यसेत्॥१४॥तोतनेधनुषस्थेयंकर्तव्यंवापमारिणः॥आदानंवततःकृत्वासंधानंवततपरम्॥१५॥लक्ष्मदा
क्ष्मवापेनभूमिवेधंवकारयेत्॥नमस्कुर्याच्छिवविष्णुगणैर्गुरुवरंरो॥१६॥याचितव्यागुरोराज्ञावाणस्याकर्ष
णोप्रति॥आणवायुप्रयत्नेनवाणेनसहस्रयेत्॥१७॥कुंभकेसमाकृष्यहुंकारेणविसर्जयेत्॥इत्यभ्यासाक्षणा
कार्यध्वनिनांसिद्धिमिदृता॥१८॥अस्यासासिध्यतेमुष्टिशरासंवत्सरेणच॥नारावासास्वसिध्वांतियस्यतु

हे नमो ह्ये ॥ १२ ॥ पुष्यवद्वारये द्वागं सर्पवत्सी डये द्वतु ॥ धनवद्वितये लक्ष्म्यदी के सिद्धिमात्मनः ॥ २० ॥ क्रियामि
द्वेति आवाय्या दूरमद्वेति वेतए ॥ २१ ॥ जनानुरंजनये नलक्षधाता त्रजाय ते ॥ हीनेनापी पुण्यतस्मात्प्रदाते नक्षोवे
धनं ॥ २२ ॥ इति मर्मक्रिया ॥ ॥ विशाखस्थानके स्थित्वा समसंधानमाचरेत्पागोपुष्टमुवाणो न सिंहकर्णवसुष्टि
ना ॥ २३ ॥ अर्कर्वेत्को शिकत्वा शिखाया वा लयेततः ॥ पूर्वा परौ समौ कार्यौ समासेति मर्मलोकणे ॥ २४ ॥ वक्षु
वीस्पदये नैव दृष्टितक्षमियो जयेत ॥ मुष्टिना हृदि तं लक्षवापत्यानिर्भयो भवेत् ॥ २५ ॥ मनोमुष्टिगतं ध्यात्वा
ततः कांडं विसर्जयेत् ॥ स च लक्षेषुकर्तव्यो लक्षयो धाजितम ॥ २६ ॥ इति लक्षसंचलनविधिः ॥ ॥ आदानं
वैवर्तणीयसंधाना कर्षणं तथा ॥ अपरां च त्वस्युक्तो वारा स्पकुहते तु य ॥ २७ ॥ नित्याभ्यासवशात्तस्य
शीघ्रसाधनता भवेत् ॥ ॥ इति शीघ्रसाधनविधिः ॥ ॥ प्रत्यालीटिकेतस्थाने स्वधसंधानमाचरेत् ॥ २८ ॥
मुष्ट्यापताकया वारं स्त्रीसंज्ञं दूरातनं ॥ ॥ इति दूरपातिः ॥ ॥ दपुवदुपमास्थाय दुर्धसंधानमाचरेत् ॥ २९ ॥

हृदयोयनवज्रस्यमुष्ट्यापुंसां गीरोनवाश्रयंतसौष्टवंबाहूजयतेदृढभेदिता॥३०॥ इतिदृढप्रहारिता॥ ॥स्वर्वाभुखा
मीनपुच्छाभ्रामरीतृतीयका॥शरणंगतयःसिखःप्रशस्ताकथिताबुधो॥३१॥पञ्चविलोकितायंवश्रयवाहीनपत्रकं॥कर्क
शेनतुवायेनयत्कृष्येद्दिनमुष्टिमा॥३२॥मत्स्यपुच्छागतिस्तस्यसायकस्यप्रकीर्तिता॥भ्रामरीकथितायेवासिद्धिलुश्रमक
र्मणि॥३३॥भ्रजुत्वेनविनायातिस्त्रिष्यमानस्तुसाधकः॥इतिदिनगति॥ ॥वामगादक्षिणावैवकुर्द्धगाधोगतातथा॥३४॥
वतस्त्रोगतयःशेक्तावाणस्यवलनाहता॥कंपनेगुणमुष्टिलुमार्गणस्पतुष्टत॥३५॥संमुखीस्याधुनुर्मुष्टिसदावा
मगतिर्भवेत्॥ग्रहणंश्चिद्यलंयस्यभ्रजुत्वेनत्रिवर्जितम्॥३६॥पार्श्वेत्तुदक्षितेयातिसायकन्ननशंशय॥आकर्णेनै
ववाणस्यवापमुष्टिरथोभवेत्॥३७॥गुणमुष्टिर्भवेद्दूरंतथाधोगामिनिगति॥इतिलक्षवलनगति॥ ॥लक्षवाणाग्रमु
ष्टिनांसंहितेस्तुयदाभवेत्॥इत्तदानीमुक्तिर्वाणालक्षान्नवलतिध्रुवम्॥निर्दोषसद्वहिनश्चसचमुष्टिर्वयोक्ति
र्न॥३८॥मीनातिदृष्टभेद्योपसायकोनात्रसंसय॥आकृष्टोक्तिोयसुविशुद्धोवाणमुक्तिः॥३९॥नरनागाश्चका

येषु न सनिर्हेति मार्गणा ॥ यत्सत्त्वात्समावासायत्संधानसंभवा ॥ ४१ ॥ यस्य प्राणा समा मोर्विसधन्वी धान्ति नोवर
 ॥ इति धनुर्गतयः ॥ ॥ अथ श्वर्मघटश्चैव मृत्पिंडं व ब्रह्मयः ॥ ४२ ॥ येन निनिहितस्य पुं व जे रापि न बाध्यते ॥ सा दु
 गुल प्रमाणेन लोहपुत्रा शि करयेत् ॥ ४३ ॥ तानि भित्ते वैवराणे न दठ चात्मी भवेत् ॥ चतुर्विंशति वमीणि यो
 भिन्नतीषुणा न ॥ ४४ ॥ न स्य वाणे गजेन्द्रस्य कायनिभिद्यगच्छति ॥ भ्राम श्वर्भेद्य वक्र मृत्पिंडं कं त था ॥ ४५ ॥
 भ्रमंतं भेदयेद्यो हि दृढ भेद स ड्यते ॥ अथ सुका कर्तुं देन वर्मवारमुखेन यः ॥ ४६ ॥ मृत्पिंडं घटं वेव विधेत्तत्तु वी मुरेव न हि ॥
 इति दृढ वक्र म ॥ ॥ वारा भंगं कर तं का पृच्छेत्तमेव ॥ ४७ ॥ विडं कै पं यो भेति स ज्ञयी भवेत् ॥ तक्ष्णाने धत्तं को डं स
 मुखं भेदयेत्ततः ॥ ४८ ॥ किं वि मुष्टि विधा यावत्स्वती र्य गि फलेषुणा ॥ संमुखं वा स मा पातुति र्य वा या तु स स्वरं ॥ ४९ ॥ श
 रं सं रेणा यच्छि द्या वा रा छे दी स ज्ञायते ॥ इति वारा भंगः ॥ ॥ काष्ठे श्वर्भेदं सं य प्य तत्र व द्वा व रा टिकां ॥ ५० ॥ हस्तेन भ्रा
 तृ माणां वयो हंति स धनुर्धरा ॥ इति व रा टिका ॥ ॥ पंच वि दं न्य से छत्रं शु द्धं वं ध्र क पृथ्वतः ॥ ५१ ॥ हस्ति कं विडं कं यस्तु
 विजे भेदी स ज्ञायते ॥ इति विडं ॥ ॥ न स्य वि दं काष्ठं सि पं दूर म् दं व प स्थितं ॥ ५२ ॥ स्वयं प्राप्न वं एष्टे दु दं पृथु मुते

मो ल ५

नहि। यो हतिशरपुयेन शीघ्रसंधानयोगतः ॥५३॥ सः स्यादनुभूतां श्रेष्ठं सजितः सर्वपापि वै ॥ इति गोलयुग्मे ॥ ॥ लक्ष्म्या
ननसेत्पात्रं कां संहस्तद्वयंतरे ॥५४॥ ताडयेच्छर्कराभिस्तं शब्दः स जायते यथा ॥ यत्रोपलभ्यते शब्दः सम्पन्नत्रिविधं तयेत्
५५॥ कर्णोन्मुखमनोयोगोलक्षे निश्चलतां तयेत् ॥ पुनः शर्कराभिस्तं ताडयेच्छब्दहेतवे ॥५६॥ ततो वारो न तं हन्यात्सावधा
नेन तीक्ष्णाधी ॥ सतश्च दुष्करं कर्म भाग्यात्कस्यापि सिध्यति ॥५७॥ इति शब्दभेदी ॥ ॥ अथ अमविधिं कुर्याद्यावत्सिद्धिः प्र
जायते ॥ अमेसि देववर्षा सुनो वर्गासंधनुकरो ॥५८॥ पूर्वभासस्य सखाणामभिस्मरणं हेतवे ॥ मासव्यं अमः कुर्यात्
तिवर्षशरदौ ॥५९॥ ज्ञाते वा अयुजे मासिन वसीदेवतादिने ॥ एवमेदीश्वरं वंशीमुखं शस्त्राणि वाजिनः ॥६०॥ विप्रेभ्यो द
क्षिणां दद्यात्कुमारैश्च यजेत ॥ देवैश्च शुक्लं दद्यात्तवादीश्वरं गतैः ॥६१॥ ततस्तु साधयेत्संक्रान्ते दोक्तानां गोपिता
न ॥ अस्त्राणां कर्मसिध्यति पहोमविधानतः ॥६२॥ ब्राह्मणं नारायणं शैवं मंगं वा पद्मवाहरं ॥ अनेन न्यपि वास्त्राणि
गुरुदत्तानि साधयेत् ॥६३॥ मनोमिति कर्मणि र्वा प्रलब्धे वास्त्रेण सुविस्मृतं ॥ अपाजससमर्थं वदं तत्स्वाणि पूरु
रुषां ॥६४॥ प्रयोगं बोधसंस्तुत्यो वेति सधनुर्दशसामान्ये कर्मणि प्राज्ञेनैवास्त्राणि प्रयोजयेत् ॥६५॥ इत्यस्त्रविधिः ॥

अथ शस्त्रवारणं ॥ ॥ हस्तोर्केलांगलिकंदं यदीत्यातस्य लेपत ॥ सुरस्यापिरसोपं सोदर्पं हरितितक्षणात् ॥ ६६ ॥ गृहीत्वा यो
जनश्च वै त्वदामार्गस्य नृत्तं ॥ लेपमात्रेण विरुणो सर्वशत्रुनिवारणं ॥ ६७ ॥ अधुपुष्पीशस्त्रपुष्पीलक्ष्मीतुर्गिरि
रिका ॥ निलिनीसहदेवी च पुत्रमार्जारी तथा ॥ ६८ ॥ विष्णुभोता वसर्वांगं जटाग्राहारवेदिने ॥ वद्धाभुजे विलेपादकार्यं
शस्त्रौ घवारणं ॥ ६९ ॥ सूर्यव्याघ्रादिसत्त्वानां मृगादिनां न जायते ॥ भीतिस्पनतिर्यग्भ्यामातरोष्णे शरीरके ॥ ७० ॥ गृहीतं ह
स्तनक्षत्रे यर्णं शुद्धं दरीभवं ॥ तत्प्रभावाद्भुजः पुंसः संमुखेनैति निश्चितम् ॥ ७१ ॥ शुद्धं दरीश्रीफलीपुष्पं रौं गालिख्य
गात्रवे ॥ व्याघ्राय गंधं द्विरदृष्ट्वा तिमज्जे मदेत्यजेत ॥ ७२ ॥ पुष्पाकारं घपि नो मूले पूय यासुख संस्थिते ॥ देहे स्फुटति नो
तीक्ष्णं मंडलाग्रं रणनृणं ॥ ७३ ॥ गंधार्प्यं पुत्रं मूले मुखस्थं सन्मुखायितम् ॥ शस्त्रौ घवारयत्पुष्पाकर्कं विधिता
हृतम् ॥ ७४ ॥ अध्यायाः शस्त्रावाया जटानीली जटा तथा ॥ भुजे शिरसि वक्त्रे वा स्थिता शस्त्रा निवारणा ॥ ७५ ॥ भूता हि वो
त्भीतिदरी गृहीत्वा पुष्पभास्करे ॥ इति शस्त्रनिवारणम् ॥ अथ संग्रामविधिः ॥ अथ मक्रियते स्नानं च तव स्ववृत्तं भ
वेत् ॥ ७६ ॥ शस्त्राणि वापि संप्रत्यक्षा मंत्रं स्मरेत्ततः ॥ सेनापतिगजाराहानश्चारे होमं सर्वतः ॥ ७७ ॥ मुखान न्यान

पिधनेवस्त्रेपरिधापयेत्॥ पूर्वसारथिधारोपरयेत्तत्तत्स्वयो॥ २०॥ योजयेद्वाजिनः शुद्धान्संतुष्टाश्चजित्वा
तथाथेयधारयेद्स्त्रिकारुंकारां वतुष्टयम्॥ २१॥ यतुः शतैश्चक्रां नानातराणिरपरिपरयेत्॥ शंखचक्रं गदं शक्तिं
चक्रं परिधत्त॥ २२॥ नाएवपरशुकुंतं पटीशदीनिसंनयसेत्॥ नस्थानगजायस्त्वयंसमरमाहहेत्॥ २३॥ कृत्वा
वदतराणिरखड्गशक्तिधनुर्धर॥ ततोर्जुनस्यनामानि विष्णुस्मरणपूर्वकम्॥ २४॥ जपेत्ततः प्रतिष्ठाप्यतुरंगवलेयुतः
॥ ॥ लाभस्त्रेयं जयस्त्रेयं कुतस्त्रेयं परजय॥ येयामिदीं वरस्यामो हृदयस्थो जनार्दन॥ २५॥ इति विष्णुस्मरणं॥
अर्जुनः फाल्गुनो जिष्णुः किरीटीश्वेतवाहनः॥ वीभत्सुः सर्वविजयी सव्यसानी धनंजयः॥ २६॥ इत्यर्जुननामा
नि॥ अथाक्षौहिणिसंख्या॥ ॥ खट्वसंसप्तवस्त्रिंदुतेत्रै २९८००० रक्षौहिणीमतः॥ अक्षौहिणीप्रतिष्ठाया
नां चर्मधारिणाम्॥ २७॥ संख्यागणितान्यशैः सहस्राण्येकविंशतिः॥ उपर्यष्टैश्चतानां हस्तयाभयश्चसप्ततिः॥
२८॥ गजानां तु परीमाणमेतदेव विनिर्दिशेत्॥ श्रेयंतलक्षं पदातीनां सहस्राणि तथा नव॥ २९॥ शतानि शिपिपं वा
शङ्खगणं शस्त्रधारिणाम्॥ पंचमहि सहस्राणि तथा नवशतानि च॥ ३०॥ दशोत्तराणि गायंतिसंख्यातस्त्रिविदी ज

ना ॥ महाक्षौहिणीकार्यातुरथा कोटिमताः स्मृताः ॥ ८५ ॥ सप्तविंशत्यनक्षाणि गीयन्ते तत्त्ववेदिभिः ॥ द्वादशैव सहस्राणि त
था शतं यतुष्टयम् ॥ ८६ ॥ प्रोक्तानि नवतिस्तु द्वादशैव मेवै गजामताः ॥ आम्बाम्बतुकोटिमितालक्षाश्चैकादशैव तु ॥ ८७ ॥
सप्तविंशत्सहस्राणि तथा शतं तुष्टयं ॥ सप्ततिश्चैव संख्याताः प्रोच्यन्ते पञ्चयस्य ॥ ८८ ॥ बद्धोऽरणोऽशीतिलक्षारिपञ्चाधि
कशतान्यपि ॥ द्विषष्टिस्तु सहस्राणि तथा शतं यतुष्टयम् ॥ ८९ ॥ पञ्चाशदिति संख्याता महाक्षौहिणीका बुधैः ॥ इत्यक्षौ
हिणी संख्या ॥ ॥ अथ ब्रूताः ॥ अग्नेरथा गजाः पृथक् सृष्टे वपदा तय ॥ पार्श्वयोश्च गजाः कार्य्यव्यहसंख्या विधिः स्म
तः ॥ ९० ॥ अर्द्धचंद्रं च चंद्रं च शतकं टं मकरं तथा ॥ कमलं च शिखिकां गुल्मं ब्रूहन्मेव प्रकल्पयेत् ॥ ९१ ॥ ये राजपुत्राः सा
मंताः सप्तैव कजाः सयः ॥ यस्मिन् नरो यः पुरुषः प्रधानः स सर्वयत्नेन हिरक्षितव्यः ॥ तस्मिन् चिन्ते किल सर्वभूते सर्वे
पि योऽदा विमना भवन्ति ॥ संग्रामसारभूतं वशस्त्रस्तनुषारयेत् ॥ अपि च स्वप्निये सैत्यं दृष्टायं मुण्डमण्डली ॥ ९२ ॥
क्रांतं च शरं चरुं गृह्णाति महति वभम् ॥ अथ वा पञ्चषट्सप्तविजयं तेन वर्तिना ॥ ९३ ॥ धनुः संहतिं च द्वात्वार
जानो मुखदुर्वलाः ॥ आकर्णपलिता योऽदा संग्रामे जयवादिना ॥ १०० ॥ परस्परं स्वरक्षयौ योऽदा शार्ङ्गधनुर्द्वयम् ॥

पुङ्गवात्सुरगात्वासे जयेति रोगी हन् ॥ १॥ एकैकं पौष्टे दारो दारयन्महतीं वमसा ॥ उदीर्णमनु दीर्घतेयो दा ॥ अर
तमा श्रीप ॥ २॥ दुर्निवारयतां वैवप्रभन्तां महतीं वमसा ॥ अपामीवमहावेगं स्वासये कुशानानपि ॥ ३॥ अपि भग्ने सुते न्ये
सुविदुतेषु निवर्तते ॥ पदपदेः प्रमेधस्य लभते फलमक्षयम् ॥ ४॥ द्वाविमौ पृथ्वीलोके सूर्यमणभेदिनौ ॥ परित्राड्यो
गयुक्तं रोगाभिमुखो हन् ॥ ५॥ यत्र यत्र हतः प्ररुद्राशुभिर्परिवेष्टितः ॥ अक्षयौ लभते लाका न्यादिदेन्यं न भावते ॥
६॥ मूर्च्छितं नैव विकलं नाशस्त्रं न श्रुयोधिना ॥ पलायमानं शरणागतं वैवर्हिं सयेत् ॥ ७॥ भीरुः पलायसा नोपिनहं
तव्योवलीयसा ॥ कदा विक्रतायाति शरणागतविस्मृतः ॥ ८॥ संप्रत्यमहतीं सेनां वतुरंगो महिपतिः ॥ व्यहयित्वा प
रान्तरा नस्थापयेत्तल्लिप्सया ॥ ९॥ अन्त्याधिवामहत्यां वा सेनायामिति निश्चितः ॥ हर्षो यो धाग रास्या विजयत्न
स रामुयेते ॥ १०॥ अन्वेवं वायवो यांति दक्षिणो ववयां सिव ॥ अनुसर्वे पिपिसिता पस्वयांति रोग जय ॥ ११॥ अपरं
वैवमंतव्यं संपरं नैव सिध्यति ॥ तस्माद्धैव्यं प्रकर्तव्यं हंतव्या परवाहिनी ॥ १२॥ जीवेत्तस्मीर्मते स्वर्ग कीर्तिश्च धर

शीतले ॥ तस्माद्वैर्यविधातव्यं हंतव्यापरवाहिनी ॥ २१३ ॥ ॥ इति संग्रामवधिः ॥ ॥ इति श्रीवात्सोक्तधनु
वेदसमाप्तमगमरुभम् ॥ ॥ शके ५७४ श्रीसम्वत् १९०९ सालमिति भाद्रपदि १४ ऐश्वर्य २ शुभम् ॥ ॥

